

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204706

UNIVERSAL
LIBRARY

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు టిలిము సంఖ్య. ౧౯.

శ్రీరస్తు.

మన్నారుదానవిలాసనాటకము.

(ప్రాకృతనాటకమనఁబడు)

యక్షిగానము.

రింగబజన్సుకృతిము

(పరివత్తుప్రికనుండి వున్నదృశ్యము.)

చెన్నపురిము.

బ్రిటిష్ మాడల్ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రింపఁబడి

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే

ప్రకటింపఁబడియెను.

౧౯౨౬.

బె, రూ. ౦.౫౦.

మన్నార్లుదానవిలాసనాటకము.

—: పీ ఠ క :—

ఈనాటకమును రంగాజమ్మ యనుస్త్రీ రచించెను. ఇందుఁ గథానాయకుఁడు రంజాపురీనాయకుఁడనఁ బిజయరాఘవనాయకుఁడు. ఈయన విజయవిలాసాదికృతిపరి కర్తయు, వాల్మీకిచరిత్రాదికృతికర్తయు నైన రఘునాథనాయకుని కొమారుఁడు. మన్నార్లుకోటలో వేంచేయున్న శ్రీరాజగోపాలస్వామి రఘునాథనాయకుని యుష్టదైవము. ఈదేవునకు మన్నార్లుస్వామి యను పేరుగూడఁ గలదు. మన్నార్లుస్వామి ప్రసాదముచేఁ బుట్టుటవలన నీతనికి మన్నార్లుదానుఁ డనువిరుదము కలిగెను. ఈయనయే రంజాపురరాజ్యము నేలిన యాంధ్రరాజులలోఁ గడపటివాఁ డని చెప్పవచ్చును. ఈతఁడు మధురాపుర రాజగు చోళరాఘనాథనాయకునితో యుద్ధముచేసి క్రీ. 1874 సంవత్సరప్రాంతమందు నిహతుఁడయ్యెను. మఱి రెండేళ్లకు శివాశీతయ్యుండైన ఎక్కోనీ (బెంకాశీ) యాదేశము నాక్రమించి దక్షిణదేశమందు మహారాష్ట్రరాజ్యమును స్థాపించెను. విజయరాఘవనాయకుఁడు క్రీ. 1883 సంవత్సరముందు బట్టాభిషిక్తుఁడైనట్లును జనిపోవునప్పటికి 80 సంవత్సరములయగులవాడైనట్లును గ్రంథాంతగములవలనఁ జెలియుచున్నది. ఈనాటకము క్రీ. 1880 ప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండె నేమో.

రంగారాజమ్మ మన్నార్లుదానవిలాసము, ఈహవరియము నను రెండు ప్రబంధములుగూడ రచించెను. ఆకాలముందు, బిజాపురాస్థానకవులలోఁ జెక్కండ్రు స్త్రీలుగూడ నుండిరి. చంపకవల్లి, కస్తూరి, అంబుజవల్లి, శశికళ, మోహనమూర్తి, కృష్ణాజి, ఆలమేలు, నీత, మదకశేఖ, మెడలగు పేళ్లు గ్రంథాంతగములందుఁ గాన్పించుచున్నవి. వీరందఱు నాయారాజుల యంపుడుకత్తెలై యుండురని యూహించఁబడి యున్నది.

రఘునాథనాయకుఁడు విద్యుత్కవీ. పెక్కుగ్రంథములు రచించెను. విజయరాఘవనాయకుఁడు గూడ రఘునాథాభ్యుదయాది గ్రంథములు కొన్ని రచించినట్లును, విద్యావివోది యైనట్లును గనుపట్టుచున్నది.

ఆకాలముందు యక్షగాననాటకము లనేకములు పుట్టినవి. సర్వోత్తమరస్వతీమణులుగో “ప్రాకృత తెలుగులిపి నాటకాలు” అను పీఠికక్రింద 247 గ్రంథము లుదాహరింపఁబడినవి. వీనిలోఁ జెక్కులు తెనుఁగు నాటకములే. విజయరాఘవకృత రఘునాథాభ్యుదయము, కామర్ప వేంకటపతి సోమయాజి రచిత విజయరాఘవచంద్రికావిహంగము, కోనేటి దీక్షిత రచిత విజయరాఘవకళ్యాణము మొదలగు తెనుఁగు నాటకములును, యక్షగాతాయాదీక్షి తోక్త రఘునాథవిలాసాది సంస్కృతనాటకములును గలవు.

సంస్కృతనాటకముల బోలిన పద్విగద్యాత్మికాంధ్రనాటకము నిటీవల వెలసినవి, గాని, పూర్వము తెలుగునాటకము లన్నియు యక్షగాన రూపములుగానేయున్నవి. ఈ దేశమందుఁ బూర్వకాయునఁ బ్రదర్శింపఁబడుచుండిన పారిశ్రామికపహరణనాటకము, ప్రహ్లాదనాటకము మొదలైన వీగినాటకము లిట్టివే. రంజాపురనాటకములు గూడ వీరికిఁ బోరాధిపత్యమందు నాట్యగంగ మొకటి యుండినట్లును నందీనాటకములప్పుడప్పుడు ప్రదర్శింపఁబడుచుండినట్లును గనఁబడుచున్నది. రఘునాథాభ్యుదయనాటకము రఘునాథనాయకుని యెదుట నాడఁబడినదంట.

ఈనాటకములోవిత్వము శిష్టపదులు, దరువులు, పంచములు నను మూఁడువిదములుగా నుండును. వీనికైరి ప్రబంధకైలికాటెఁ దేక. వీనియందు దేశీయవేషభాషలు నాచారవిధవహారములును సందర్భోచితముగా వర్ణింపఁబడినవి. హాస్యగం మొక్కటి విశేషము.

ఈనాటకమునందు లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములు కొన్నిగలవు. అది తఱచుగా హాస్యరసప్రధానము లగుపంచభాగములందే యున్నది. ఇది ప్రాధికాభ్యుదయములలో నెన్నఁదగినది కాకపోయినను దేశవర్ణిత్రపరిశోధనకును భాషాచరిత్రపరిశోధనకు నుపయోగించును గావునను స్త్రీకవిత్వ మగుటచేతను బండితాదరము నొండకపోదని నమ్ముచున్నారము.

జ. రామయ్య.

మన్వారుదానచిలాసనాటకము.

యక్షగణము.

నీ. హేమాద్భుతామికాహృదయంబునవాల్చింగి దుర్వాసికివీరగర్వభంగ
 దీనిజనాంబులవీర్యవిద్యుదాల్లసి నారీసమానీనిపారిజాతి
 శ్రీమదున్నవీరినిఘనము యుగనికృతి క్కాల్పిహరిణానమ్
 గాంధీకకోపంబిపాంపచాహుదీక్ష సజ్జనాపల్లవనమమమ్
 కంసన్యసవైరి కాశ్యపగర్వహర, ముష్టికనికోధ వినిశిమురిశిరోధి
 కనకనసవాస కమనీ కుకినకనాన, చాల వినుతంబు రాజగోపాల నిన్ను.

క్షేపారము: — (శ్రీ) నుకరణానిం దేంబరాహృదయూనింబకందశక్తకరిందనంతరా
 నావరసమిళింక బృందారికసంహారాంబుమాన సౌంధ్యగాంభీర్యాదిగుణ
 బృంద నిష్ఠునిముష్టినిగ్ధాతినిగ్ధానిహృద్య శ్రమముష్టికచాహార నృశంసకంసాసుర
 దురానరీత గాసనినిరాసనిక రాసిభాని మోఘీస్థితమేఘవాహనవిగ్రహ
 అమోఘీకృతివిజయ రాఘవానుగ్రహ రంబినిగుణలవాల రాజగోపాల
 పరాకున్వయి.

హ. అని మతయు నేమని కోసయాడుమన్నారు.

ద్వీశ్రీరాజమన్ను సేరకాధారు, వారీసునోహారు నవనీతహోరు
 వేదోగ్ధరిణిమన వెలసినవాని, మేదినిధగ మే! మెలిసినవాని
 అని హిరణ్యము నుక్కణాదింబాని, జలంగి ప్రస్థోదు రక్షించినవాని
 గుతల మొక్కడుగునఁ గొలిచినవాని, కీలకతంబులఁ జెండాడువాని
 గజలిపై సేమపు గట్టింబాని, జలఁ బ్రాంతిగాదుని భంజించువాని
 బుడమి బ్రబుద్ధుడై పోలుచొందువాని, గడిమిన్నేచ్ఛలంబు ఖండించువాని
 రహి ననంతావతాగము లొందువాని, మహితిసయనఁ బట్టి మర్దించువాని
 బదియాలు వేపురపడఁజులఁ బెచ్చి, ముఁముస పదియంది ముగువొందువాని
 వైరట్టి మొదలైననదిలలోన, నాడరిం బమరిఁ జింగున నేలువాని
 విజయనారథి యనువిఖ్యాతివాని, విజయరాఘవునిట వెలసినవాని
 దాత్తర్యమున మడిఁ దలఁచి ప్రాప్తించి, తత్పిట్టనుహిష్టు తనరినదేవి
 సుజనకల్పకవల్లి సుకలీమతల్లి, సజఁ గన్నతల్లి హేమాంబుజనల్లి
 పన్నుతిచేసి విషవృక్షులఁ గొల్చి, పన్నదై భాళివృక్షంబ్రస్తుతచేసి

ప్రాచేతసపరాశరవ్యాసముఖ్యు, తాదిరంతనకవీంద్రాదులఁ బొగడి
 పరమశంబు లడంచి పరఁగు కుమారి, తిరుమలతాతార్యదేశికుఁ దలఁచి
 రామానుజాచార్యు రహి సన్నుతించి, ధీమంతు వేదాంతదేశికు నెంచి
 మఘవసమానుడై నుహిఁ గీర్తిగాంచు, రఘునాథమేదిసీరమః సేవించి
 ధరణివర్ధిల్లు శతక్రతుయాజి, పరమ చతుర్వేది పరితత్త్వవేది
 నిరుపమానైకపత్నివ్రతగరిమ, హరువొందు శ్రీవివాసార్య సేవించి
 యాధునికకవుల నాదరింపుచును, సాధుసికరములు సన్నుతిసేయ
 నతులితభావరసాలంకృతులను, గృతిఁ బూనుదును జయత్కృతి మీఱఁ జగతి.

వా.లని తనవిశిష్టాభీష్టదేవతలను సేవించి పరతత్త్వనిరతు లైనపరమభాగవతుల
 సంభావించి సత్కవుల సభినందించి దుష్కవులు వినిందించి యుపాపణియ
 మన్నారుదాసవిలాసప్రముఖప్రబంధనిబంధనచాత్యుభ్యుర్యయై హెచ్చుగా
 నచ్యుతవిజయరాఘవ సార్వభౌమధర్మపత్ని యై రంగుమీఱు రంగాజన్తు
 శృంగారకరుణాహాస్యశాంతాదిరసంబులు పొదల వృదులమధురోచిసి వచన
 రచనల నందంబుగా నందర్శింప వన్నెమీఱు మన్నారుదాసనామక నాటక
 రాజంబునకుఁ గథాసంవిధానం బెటువలెను.

ద్వీ. శ్రీరమ్యసహ్యాజాసింధుతీరమున, నారికేళరసాలనారంగిసాల
 తాలతమాలహింతాలతక్కోల, బాలరసాలచంపకవకుళాది
 తరువరంపరల నెంతయుఁ గనుపట్టి, సురుచిరిం బైనట్టి చోళదేశమున
 నమరావతీపురి సలిశయింపుచును, నమరుతంజానగరాధిరాజ్యంబు
 లననికీ జక్రవాలాద్రియనంగ, నపు చొర విలసిల్లు నావీటికోట
 ఆయద్రిశిఖరంబులొనివియనంగ, నేయెవఁ గొప్పులు హెచ్చుగ వెలయుఁ
 గులశైలములమించు కొత్తశంబులును, నలరు నుత్తుంగము లొనలంగములు
 హరిచక్రగూఢంబు లొపిరింగులును, సురిగిరి మించు భానురగోపురములుఁ
 గన్నులపండువు గావించు నచట, నున్నతోన్నతములై యొప్పుసాధములు
 నతతంబుఁ జరియించు సరిసిజాపునకుఁ, బ్రతిలేని చలువచప్పురము లై మించు
 మహిధరంబుల మించును త్రేభములును, నహివైరిగతి మించుహయపరంపరలు
 నడయాడు కొండలనడగు రథములు, వడిసింగముల నైన వారిండుభటులుఁ
 బరమేష్ఠి కెనయైన బ్రాహ్మణోత్తములు, బరశురామునిగెల్పుపాధివాగ్రులు
 ధనదుని మించంగఁ దగువైక్రులును, ఘనవిప్రశుశ్రావ గనుపాదజులును
 నలరాజు నెలయించు వాఁకాంతలును, గలిగి యానగరము గనుపట్టు నెపుడు.

వా. అన్నగరంబునకుఁ దెఱగంటిదొర తెఱంగున నిరుపమానసంపదల సొం
పొంది విజయవిక్రమవితరణాదిగణనీయగుణసాంద్రుం డగు విజయరాఘవ
చంద్రుండు చంద్రనదనలు గొలువ నొకానొకచంద్రశాలాంతరాలంబునఁ
జెలుపుమీఱఁ గొలుపుకు వచ్చెనట యెటువలెను.

దరువు-సౌరాష్ట్రరాగము-ఆదితాళము.

నలరాజరీతిఁ గల్వలరాజ భాతి, నలజయంతుచందమున నలునిచందమునఁ బ్రే
వలఁదులుగొలువంగవిజయరాఘవేంద్రుండు, కొలుపుసింగరమైకొలుపుకువ
వా. ఇవ్వీధంబున విజయించి విజయరాఘవభోజండు రాజసంబున రాజరాజ
సభాతులిత విలాసంబగు రాజగోపాలవిలాసంబు సేరి యందు యత్నంబునం
బడిచిన నూత్నరత్న కంబళంబులపైఁ దవ్వయు నొద్దిక యగు రతనంపుగద్దియ
యందుఁ దీరుగాఁ బేసోలగం బయి కూర్చుండెనట యెటువలెను*

వా. ఇవ్వీధంబునఁ బేసోలగంబయి తనచెంగటం జెలంగు మెఱుంగుఁబోలులఁ
గనుంగొని డెందంబున నరుణారవిం దేందిరాహృదయానంద సంధాతయగు
నందనందను చరణారవిందనందర్భవందనాభిలాషంబు గందళించఁ గించిద్ది
వత్తునై నమక్షంబున నున్నవారిజాక్షుల వీక్షించుచున్న సమయంబున
విన్నవించ నన్నగరి యన్నగార్లు వచ్చిరట యెటువలెను.

దరువు-సామంతరాగము-ఆదితాళము.

నిడుదకుల్లాయలునిండుచోగలుఁబూని, సడినన్నయన్నగార్లునముఖానకువచ్చిరి.
వా. ఈరీతిం జేరవచ్చిన యన్నగారు లన్నరనాథునకు మ్రొక్కి యేమని విన్న
వించుచున్నారు.

అన్నగళమాట:- శామి పరాక్కు కళక్కు మన్నారకోవిల్లె యిరుందుం
పంగునిత్తిరుణాళుక్కు తెంగాయవాంగ, తెంగోలు పారుపత్యగారనుం, అంజ్ఞ
నహ నిర్వాహాత్మనంబిమారుం, తలత్తారుం, జయ్యాళుం, యేకాంగియళుం
వైరావియళుం, కొత్తియళుం, శ్రీపాదం తాంగియళుం, తిరువాధరణక్కణక్క
ప్పిల్లెయళుం, రాగభోగత్తారుం గూడి, ఆనెమేలె, శ్రీముఖ † వేరిందళప్పణ్ణిక్కొండు
వందు శముగత్తిలె అరిక్కు-వణ్ణచ్చిల్లి ఆశారవాళిల్లె క్కాతిరుక్కురార్ గళ శామి
శిత్తం.

వా. అనిన విని యవనివల్లభుం డుల్లంబు పల్లవింపఁ జేరుకొనియున్న సూరిపు
టంపు తలగడ దిం డొకదండకుఁ జేర్చి యభిముఖాసీనుండై పులకాంకురస్తోత

* ఇక్కడఁ గొంతలేదు. † వేరిందళప్పణ్ణిక్కొండు—అనియందును.

ముఖారవిందుం డై నామనోరథంబున కనుసారి గా నెయ్యంబున నయ్యై
దయసేసెగా యని యాదిక్కునకు మ్రొక్కి యేచునుచున్నాడు.

నాయనివారిమాట:-రారోయి కంచుకులార వాని గక్కున రిప్పించరోయి.

వా.అనిన విని యాకంచుకు లటుచేరి వారిని బిలిచే క్రమ మెటువలెను.

కటికివార్లమాట—వోహోయి నంబిచూడుం శలత్తారుం జయ్యోళుం కొత్తి
యళుం కణక్కప్పిళ్లయళుం రాగబోగత్తారుం యెల్లారుం సముగత్తుక్కు
వారుంగో.

వా.అని పిలువంగా నంబులు వచ్చేక్రమ మెటువలెను.

ద. మణిముకురంబులు మెలుంగుకుండలములు మేలుకుల్లాయిలు బురుసాకబా
యలు, నరిగదుప్పలులు, ధరియించి నంబులు స్థలమువారును దాము ధర
గేశుకోలువుకు పరుసగా వచ్చిరి.

వా.ఇవిధంబున వచ్చిన యర్చకులు, అచ్యుతివిజయరాఘవ పార్వభామిని నాశీ
ర్చననగోచరుం జేసిరిట యెటువలెను.

నంబులు ఆశీర్వాదం చేసేది:-మంగళాని భవంతు మన్నారదాస హేమాబ్జ
నాయికారాజగోపాలస్వామి పరిపూర్ణకృపాభిషృద్ధి రిన్తు. తిథాన్తు.

వా.అనిన విని యవసీంస్రచంద్రుడు శ్రీముఖంబున కభిముఖముగా నెదురుకొని
నంతుష్టహృదయుం డై నామ్రాంగనండస్రణామంబు లాచరించి బ్రతిచే నుత్త
మాంగంబున శ్రీముఖంబు ధరించి నంబులొసంగు నిఖిలపురుషార్థసాధనంబు
లగు తీర్థస్రసాదింబులు స్వీకరించి యాస్వామి శ్రీముఖంబు చేరువనున్న
రాయసముతోయజముఖచేతికియ్యంగా వారు చదివి రఁట యెటువలెను.

శ్రీముఖము. ఏతత్సురాసురాధీశమాలి రత్నప్రభాతుగం శ్రీమద్వారవతీనాథ
శాసనం శాశ్వతిం పదం శ్రీమదనంతకోటి బ్రహ్మాండ నిగ్రహానుగ్రహంబుల
కుఁ బరిగ్రహించిన ముణివండంబుతో వేదండవరిదుని నగరిదళవాయి యగు
విష్వక్సేనులు సకలకల్యాణగుణసంపన్నుం డై మాయావాది మదవిభేదకళా
ధురీణుం డై పోషశసుహృదానదీతొడిచక్షణుం డై మన్నారదాసనామాంకిత
విశాలవక్షుం డై శ్రీరాజగోపాలస్వామి ప్రియపుత్రుండై హెచ్చు. అచ్యుత
విజయరాఘవభూపాలునకు వ్రాయించి పంచిన మంగళాశాసనంబు. శుభ
కృత్యంవత్సర ఫాల్గునబహుళపంచమిగురువాసరంబున స్వాతీనక్షత్రంబున
బ్రహ్మతిరునాళ్లకు ధ్వజారోహణం వై యందుకు పదు నెనిమిదిదినంబున.

కోహిణేనక్షత్రంబున నిధోశ్చనంబు నడిచెంత నన్నని గడక యీమంగళా
జానంబు చిన్నశిశువంటి నిధివసునిగదామిట' పునరాంబుగా నిక్షేప
ద్వార కానగరంబునకు నాగి నచ్చి హరిద్రాపరివ్రాజత్వీ కిల్బితానల్పకల్పక
కాంతారనంబుగృహంశీరంబు హనువించిన కాంచనపంచాననవీతంబున
విడియించి యుండేది మంగళాశాసనం.

వా ఆనమయంబున, కోవెలకోరికులు లెక్కలు విడిపించిరిట యెటుచలెను.

మూఁదెముక్కలై మూ. అమాముక్కాణి, మూ. యెముక్కా.లై మూఁడు
మాముక్కాణి, అరెరెండుమాక్కాణి అరెరెండుమాక్కాణి, శామి పరాకు,
లక్షశీంబెదునా రుం గొన్నక్క, తిరువిళయాళ్లు గ్రామంగళానడక్కురిధు
అధిచ్రామంగళానెం ప్పెంధు, ఉత్కడిమల్, గురుమన్నాలు, మడప్పరి
పనిరెండు, కచ్చనత్తిలై మూఁడునుచోగాం నడక్కుంధు, యదుక్కుమన్నంగాలులై,
మూఁడుతక్కుల నెల్లం, ముచ్చదునాయరంపొన్నెన్నుం, గుశ్యహివట్ట యెశధి
కొండవార్ ॥ ౧ ॥

మరొకకరిగం చెప్పేది:—స్వామి పరాక్కు, అందప్పవీక్కి నెల్లం అశ
వాసుల్ పొన్నుం తెలిస్తాసుల్ మ కియగారిక కోవిలప్ప శ్శరం నడప్పినియ్యా
మల్ అల్లం బాబుకొన్నెహోమెన్ను నెల్లం పంబాశాచ్చాక, కొవిళుక్కు-
శిరిప్పకట్టళయ, అరిమన యిలె దినమొన్నకు అంబెదుపొన్నకు, డుక్కురా
పొలెయూచ్చిధు ॥ ౨ ॥

శామి పరాక్కు, యదుతవిర, పుష్పనస శ్శేలై లక్షత్తునంబెదునాయరం
యిలెప్పెనురం, అంబెదునాయరిక్కలక్కొట్టకాణం, అధల్లాం కరతోరయిలె
తెందు పొరధు, క్కయక్కారిం గయిలె కడకగట్టా తిరువెళక్కు యెక్కికొల్లా
పొలె యూచ్చి, ఉత్తరపాకుపశ్యకారె, అంగుం యుంగుం వోడిక్కుండు తిరి
యింధివొళియ వొన్నుం పరామరిశిక్కుగు ధిలై ॥ ౩ ॥

మరొకండు:—శామి అడియె గొన్నెప్పం కేట్టగుళ, నంబిమారు యెల్లాం
కొళంబుప్పాణం, తిరువిశాం సావద్రధివొళియ, వొరువరాహిలుం, వొన్నుం,
అరిక్కి యిద్రవాళిలై, యదుశ్శవిర, అరమనెయిల్ కరక్కట్ట కాక్కిట్టక్కు,
మువ్వాయరం పొన్నుం, మొదల్కడక మువ్వాయరముం కుదుత్తిగుక్కురదు,
అదువుం అరువుప్పెక్కి అంగప్పణముం శండయిలై, స్వామిశిశ్శం ॥ ౪ ॥

అతికారిమాట—స్వామి వీరు యిప్పుడు విన్నపంచేశినందులో వొంటిపూక
నామింద మోసాదిఅయిలె పొకపూకకు పదిపూక లిచ్చెను. వా. ౫

మణియగొండుచెప్పేమాట—సామి అరసునమా నిట్ట శొండెక్కెల్లాం, అడియే
నిరుక్కిరేనే, కణక్కు వెళంగియెమ్మిలే శొమంద్ద ధెల్లాం కుడిక్కిరేన్.

నాయంసుచెప్పేమాట—అవురా మీంగలెల్లా యెరంగమా, మేము భాల్లనో
త్యవానకు పన్నున్నామె అంతాపరానుచ్చించుకునేము.

వా. తదసంతరంబ మునం బంకురింప నవ్వుపాల్లనోత్యవారింభు లగునంబులం
దాంబూబాంబూననంబులం బహూకరించి పంచెనట యెటువలెను.

వా ఆసనుయంబున వాసుదేవుర మహోత్సవయాత్రాముహూర్తవిధానతజ్ఞులు
వత్తిపలగణిభాగవిభాగాభిజ్ఞు దైవజ్ఞులసావ్యజ్ఞసిద్ధిసముఖమ్మనకు వచ్చి
నట యెటువలెను.

ద పట్టనర్థనములు పెట్టి పంచాంగములు పట్టి, పట్టభద్రునికేర వచ్చిరి దైవజ్ఞులు.
వా ఈవిధానం కేరవచ్చిన సిద్ధాంతవేదలం జూచి యద్ధారణపరిణి యేమను
చున్నాడు.

నాయంసు అనేమాట—రామీ మాహూర్తిమలార, పెరుమాళ్లకు బ్రహ్మతిగు
నాశ్శగద, నేవించి రావలెను, ముహూర్తం నిర్ణయించుయీ.

వా. అని భూనాయకుం డానతిచ్చిన గణితజ్ఞులకు లగ్ననిర్ణయంబునకుగా విచ్చన
గా బహుదృష్టు నడచెనట యెటువలెను.

భైరవజోస్యులు-- మంచనభట్లుగారు పంచాంగం విప్రుడా ॥ ౧ ॥

మంచనభట్టు — భైరవజోస్యులు నేని మాటలె ఆడుదువు. చక్కంగా
అశ్వినీ భంగి కృత్తికలు గురుతెయంగవు నీకు పంచాంగం వ్రిప్పేదిన్నా నీ
భవిష్యికి ॥ ౨ ॥

భైరవజోస్యులు—మంచనభట్లుగారికి మూలానక్షత్రమో మాటాడకమునుపె
మూలం రేగుచున్నది ॥ ౩ ॥

మంచన—వోరి భైరవజోశ్వీగా తిథివారనక్షత్రయోగకరణాలలో వాకటి గురు
తెయంగ వె పంచాంగ మనంగా యేందిరా ॥ ౪ ॥

భైరవజోస్యులు—మంచనకు ముక్కుమీద నె వ్రండును కోపం, సూర్యసిద్ధాంతం
యెరింగినవాని కొడకవు, మొన్నటి అమావాస్యనాడు ముప్పాతికావరక
గ్రహగమనిన్ని ఆశ్లేయస్వర్య అనిన్ని దబ్బరలే వ్రాస్తేవే. మేము ఆర్యభట
వాక్యమహితాల గ్రహస్థలం చేశి గ్రహగమన లేవంటిమే ॥ ౫ ॥

మంచన—నీవు పోచనసామయూదులవారింట మొగవాండు బుట్టనని వ్రత్తికెప్పి
యేకాక్షరప్రయోగం చేయించుక వస్తేవే ॥ ౬ ॥

జైరన-నీవు బుచ్చాధానిగొడుగు బచ్చిగాండు పకహారోయేంటి పల్లకి యెక్కు.
నని జాతకం వ్రాస్తేవి, యిదిగో బచ్చ మెత్తుక తిరుగుచున్నాండె. 2.
మంచన - నే ఫలభాగం వ్రాశిన దిక్కున పదివేలమంది పల్లకి పడస్తు లైనవారు
నీకేమి తెలుసు సోరా.

మధ్యస్థి-వోయి చాలించరోయి మీదగిడాలు. నగరివారు ముహూర్తం నిర్ణయించునుంటే యేమాగాధాలాడుచున్నారు.

వా.అనిన విని వారు సంవాదిము చాలించి లగ్ననిరయ్యము చేసిరింట యెటు
వలెను:-మేషం, స్వపథం, మిథునం, కలకం, సింహం, కన్య, కన్యకు నావ్వి
వీక్షణ శుభవీక్షణాలు కలిగినప్పటికిన్ని తెలాలగ్నము చలాలగ్నము గనక,
యాశ్రకు మహాప్రశస్తిము, లగ్నాధిపతి శుక్రుండు స్వస్థముండు కేంద్రింబ్బి
లగ్నము పూర్ణముగా చూస్తున్నాండు. స్వస్థులవీక్షణశుభవీక్షణాలు కలిగి
యున్నది గనక భాగ్యస్థానానమంజీ బృహస్పతి చగస్తున్నాండు గనక,
"యోయో భానస్థానానమస్తో యశోవా, స్వాస్థ్యైశ్చాస్థానానాస్త్యైశ్చాస్థానాని
వృద్ధిః, కల్యాణసిద్ధిః పువరాగమ శ్చ" అన్నాండు గనక తెలాలగ్నము
పడయూత్రికు మహాప్రశస్తిము, స్వామిచిత్తము.

వా.అన విని యంతరింగంబున సంతోషంబంది మెచ్చుగా నయ్యతవిజయరాఘవ
క్షీతితలాధ్యక్షుం డక్షణంబ నక్షీణద్వారకానగరింబునకు వెచ్చినట యెటు
వలెను.

దర్శన - కేదారగౌళరాగము - ఆదితాళము.

మన్నారుదానుండు మగువలు గొలువంగా, మన్నారుకోవిలకు మక్కువతో నచ్చె.

వా.ఇవ్విధంబున నచ్చిన యయ్యతవిజయరాఘవం డచ్చెరువందినచ్చెలులఁ
దాను ముచ్చట దీర నచ్చట దిక్పాకారగోపురాకార నారకాసారనవ్యతరది
వ్యారాను సీనుంబు లవలోకింది వెచ్చిరట యెటువలెను.

సీ. విజయరాఘవమహీవిభుండు దాఁగట్టించు గోపురంబులుమించు గోపురములు
చక్రవాళాద్రితో పరిసేయఁ దగుకోట యారసాతలమంటు నగడితలును
దిరుమాళిగలచెంతఁ దీవైనవీఘలు మేరుమందరముల మీటు లేగ్గు
కృష్ణతీర్థంబు హరిద్రానదియు క్షీరసాగరముఖములౌ సకలతీర్థ [లు
ములునుజంపకవనశతంబులునుమటియు, మన్ననారులువేంచేయుమంటపము
కరితురంగమరథయోధవరగణంబు, పరఁగఁ గన్గొనఁ గన్నులపండువుగను.
వా.ఇవ్విధంబున నవిజయరాఘవేంద్రుండు నగరవైభవంబులు విలోకింపుచుఁ

గాంతలు: దాను సంతాపురప్రవేశంబు సఠించిన యసంతరకథాసంవిధాసం బెటువలెను.

దర్శన-బాబిరాగము-రూపకతాళము.

అససరంబులవారు సరుకాబ్బ దేవీశు | సససరంబులు దెబ్బ సలివేగమున వచ్చిరి.
వా.నచ్చి యాసుమనాయకజనకసమయనూచకులు మన్నారదాసధీరునితో నే
మని విన్నవింపునున్నారు.

అససరాలవారు—స్వామిసరాకు | పెరుమాళ్లు సరుకంబునుహదేవియు గరుడ
వాహనాధిరూపులై తిరువీధులు వేంచేయుచున్నారు. స్వామిచిత్తం.
వా.అనిన విని యాయుషనీవినేశ యంశిరంగంబుల సుహృంగి రంగుమీఱ
కొలుపుసింగారం బయ్యెనట యెటువలెను.

నీ. నౌతయుక్క తెచేసిలుపుటమునల్లె జెలువయుక్క తెయొరిసిగయొనల్లె
బంగ్రాస్యయుక్క తెబాటిసగుల్ సుల్లెనానయుక్క తెగుమాల్ బాటగల్లె
గలికియుక్క తె దద్దె గిన్నెర తలకంబు గనకాంగి యొక తె చొక్కల వెట్టె
బాణయుక్క తె బునాహి బును బు న్నెసికియొక్క తె యటచట్టదొడిగె
దగుకియుక్క తె హంపుగా దట్టిగట్టె ననితో యొక తె దుప్పటివలె వాటువైచె
బడతియుక్క తె చెప్పుబంబోదియుంచె, గొన్నయుక్క తెకుంకుమ నెచ్చినలచె.
వా.ఇవిధంబున సప్తవిధలు క్కనీయ మతయు సన్నున్నారుదానుడు పన్నెగా
సింగారించుకొనె నట యెటువలెను.

నీ. నైవలతామెట్టు వామసాదంబున చంబుగా చిరుదు పెండెంబు నెట్టె
సాధుబృందముఁ బ్రోవబాలు హస్తంబుల సమర గెంబులకియములు పూనె
మన్నారదానినామము నిల్చునుమున మేలైన గోవాలరాళి నైచె
హరినామకీర్తనం బాలించువీనుల ముగి నైవనబ్రామ మరుపు లూనె
జెలువమన్నారశ్రీరామముఁ జెలంగు, పట్టి శ్రీమలసీకళంబమరదాబ్బ
శింసునను జాలకాంతులు చెలువుమీఱ, రతుల హెచ్చినపచ్చశురాయిదాల్చె.
వా.ఇవిధంబున సప్తశ్రీవిశ్వంభరారమణుండు రసుదేవసంబులుం దాను
విహంగవుంగనవాహనోత్సవాలోకసముత్సుకతతత్సమయోచితశృంగారంబు
రంగుమీఱ రంగశృంగమమతంగజశతాంగకులసమాకులం బైన రాజ
వీధిని దేజంబు మీఱ విజయుని రీతి విజయించుసమయంబునఁ గనకాబ్బ
నాయికాకనకవనీనాయకులు మురుపుమీఱ గరుడవాహనాధిరూపులై వేం
చేసి రట యెటువలెను.

ద. సౌరాష్ట్ర॥ ఆదిః పులుగురా శేషని బాలుపురూపిణిగ నెక్కి, చెలువనున్న
గురు జెంగముయు వచ్చెను.

వా. ఆననుయంబున మీసరింబుగా నంబుజాశీఘని వెంటనన్ను వారిజాక్షులు
మునమురూపిణి పనకేళిక విసిపించిరిట మోటునలెను.

పదము. తాళిఁబాలురా తిరుమిందరా

కాళికో నన్నేలుకోగా పంగారునున్న మ్రొక్కేరా ॥ ౧

మరుడు నామీద కింకళ మునుతీ మిగుల హచ్చెరా

గిగుళవాహన కోలం జేర్చెరా ॥ ౨

వా ఇవ్విధంబున వచ్చెలుచు మున్నగును జెంగముయు వేంచేయు ననుయంబున
నాదిస్థః భావంబుగల యూరకాహనావ్యయము నుల్లస శ్లేజోవిగాఢమాను
లైన తిల్లగోవిందరాజులును నన్యవధిపంబున గాఢింను శార్దూపాశీయు
నచక్రపరాక్రమంబు గల చక్రపాశీయు వైరినుదాహరి స్తుతకౌరిగాఢ
నావ్యయమును నీలాంబుజశిఖికారంబు గల నీలమేఘనావ్యయము శృంగారి
వైఖరిం జెలింగు సింగపునూర్చును దిశిసుజనాంహుం డగుశింజపురి
సరిసింహుండును రిఘునాథనరనాథప్రతీష్ఠాపూం డగురిఘునాయకులును
రిఘునాథపురాగ్రహరాగ్రిమి కియ రిమి క్షుం జ్ఞనరిఘునాయకులును, ఆ
రిఘునాథనుజనానుండును రంగద్వీపకు లగు తిగునుంగయాళ్యాగు
లును ముగలుగా సురచరించేసి బుఁజలు గొన్నతగుసమీనుండి వేం
చేయు మూర్ధ్రిగల నీజలంబునూర్చు సంతతి ననసరింబులవారు బడి
బడి విష్ణువిండు గోరగవిహరినకొని ముందుగా భేరిశేతంబులు జోగుకలంగ
ననుంకచతురింగబలంబులు సంతతిగ నుండెడు బొడుగు లగు గొడుగులును
జొక్కంబు లగు తెక్కింబులును నగుదు లగు బిగుదులును మనుజులను
నోశ్చినకాణంబు లగు నానశోరిణంబులును జాలరాఢింను చాఁబడి
నతీలును నెడనెడల దీగు గిగుదీపంబుల జేరులును ప్రావీణ్యంబు మీఱఁ
గావించు రాకణ కుంధి వాలి సాగ్రీయ హనుమదాది భావంబులు
మించు నీపవత్రులును సుపుత్రపమేగుపు దివలీలును వెంచెనికి మించు
కంచు, వెండి, బంగారు నా తీలును గాణగల బాణవిక్రమును నండిగా
నిండియుండ గోన్ననోళ్ళును గోపికావద్దాపహాగభావ ప్రసాదులును నింతుల
నసంతకేళికవిధంబును నుల్లసిల్లు మల్లయుక్తకాగంబును మొదలుగా
బలనగల గన్వి శెన్ను బుక్తగ్రహప్రసాదులును విజయరాఘవ భూచక్ర

విభండు సనుర్పించు భూచక్రగోడుగులును సౌనంద్యరాజచ్చత్రచామరభవజ
వ్యజనాదులును, రంగారు బంగారు పనిహనువులు గలహరిగలును నిరుగడలఁ
బాలుగా నడవఁ బోగలేసి పగలునట్టులు మిన్నగా వెన్నెలలు గాయ,
యెగ్గాళెలు బూదగాళెలు దిగ్గనాశింబులు నగ్గలంబుగా మ్రోయ
వృన్దంబు లగుచక్రవాద్యంబులును, రంగారు సంగీతపేశంబులును బాలి
కలు పినుపించు కేళికలును సన్నిధిం శిన్నురూఱ వెనుకదిక్కునఁ గనక
ప్రతిమాచిత్రతంబె యుప్పుం బంటు గొప్పపూచప్పుంబు వనిరి నిరగజం
బులును గజంబులరూఱి సమామీలును దిక్కునఁ బిక్కటిల్లు నొక్కటిగఁ
మ్రోయ సల్లచేంగనులవల్లి కాంబయు శ్రీరాజగోపాలస్వామియు రాజవీధిని
దేదంబు మీఱ వేంచేయు ననినరంబున సవ్యజయరాఘవేంద్రుడు జన్మ
నులును దాను గోరకమోఱఁ తీరికఁ తీర్చిపించి నాదిని భావించి ప్రవక్ష్య
ణంబు గావించి శత్రునాదింబు స్వీకరించి యానున్ననాను సన్నత చేసె
నఁట యటంచలెను.

సీ. కినుకానినము చిట్టు కడకంటిచూపుల గిరినుతో భిక్షుల గాచువానిఁ
జంగమానునుమంచునంపంబుగనుపించు మునికనవ్రహ్మముధు మోమువానిఁ
బంధంబుపై వ్రాలు భ్రమరం బునెన్నిండు మేటికిస్త్రాణోష్టు నీటువాని
విజయనారథియాల విజయంబు చేసూర్పు కనకవేళిము కేలఁ గలుగునాని
నోచులను నైముడిదాల్చు నింకిగానీ, గొప్ప పోకల్లు వినునొప్పునాని
రాజశిం బునకినకాంబరింబు వానీ, గిరికి మన్నానుఁ గన్నుల కటప్రదీప
వా. అని నన్నుతించి విజయరాఘవేంద్రుం బ చంద్రనవనలం దాను నియ్యదు
కులచంద్రు న్నిభాగింబున సంచారరాజగోపాలుండోయని ప్రసంచమూ
హించ నచ్చటికి మచ్చెకంబులు ముచ్చట దీని నయ్యశివిజయరాఘవేంద్రున
విలోకించ నచ్చిరట యటంచలెను.

శుక్రనావేణి॥ ఆది॥ ౩॥ అంగిజానిచెలువుల నొకరు నున్నురుదాసుఁ, బొంగుచుఁ
గనుఁగొని పూనివేడుకను॥ బంగారుమేడలను బాగురూరింగఁ జారి, శృం
గారింతు లెల్లఁ తీరినచ్చి రివుడు.

వా. ఇవ్వధింబున నిచ్చెలరలు (నచ్చి) విచ్చెవిచ్చికి నచ్చట నేనుచి ముచ్చట
లాడుచున్నాను

ద్వి. చెలువనున్నురుదాను చెలువంబుఁ జూచెఁ, నిలిమఁబోనే యుక్తతలయూచిమె
చ్చెఁ, నానియుక్తి తె వానిచక్కఁదనంబు, వేమాటుఁగనుఁగొనివిస్తయంబందె

[illegible]

గ. బలిశివరాచనుము - పక్ష శాశి.

వూచినవాడు లేకా వూచింనువాడు లేకా, చూయుచున్నాను మీగా పరిపకుఁడేన గానా!

(၁) - ရှေးခေတ်။

[ਨਾਨਕਾ]

చక్కనివాగు లేనా పూర్తి, అనువాదము, ముక్కు-శింపుగుణము: మామగూరమోపా
వా. ముత్యము పట్టు పట్టులాంటిది, అన్నాదిగానుండు నాచి దేహమునున్నది.

১৯৪৬ - ১৯৪৭ - ১৯৪৮.

మనం ఏ పట్టికలోనూ, ముఖ్య పాఠశాలలోనూ

మరులు హెచ్చగా నున్నదిదాప భగములు ॥

సన్నాహము నేర్పరాదు. సుఖము నేర్పరాదు.

మనమును గూడ నా గ్రామిం..గా మనస్సుగాలింపరా.

చా.మతియు నిట్టియు గజ గూనలు విజయగాఢపురం జూచి యోమను చున్నాడు.

ద. మోహము నిలుపలేక, ముదునీడయరాసునధిర

మోహనాకారి యేగా మ్రొక్కను కాఁగిరిగా.

నీవు సేసేది మాయగా, నీకు కాని నుజ్జేమాదొగా

— సమీలే సతీమా యుగా, పగలు లేని మరుగ-మామోగా.

కళ్యాణిరాగము - ఆదితాళము.

కొన్న రన్నని చీరరా కులుకు గుప్పలు చీరరా

కన్నులొండు పగదాయరా కన్నుల కేలదాయరా.

వా. మణియునిద్రలు కంబాతులు తంజాపురాస్థునిం జూచి యేమనుచున్నారు.

భరవి - సూక్తిము - ౨.

ఆశ. నూ నే నున్నేలశయూనే, వాళియూ యున్నేక్కుండు పళపుట్టెరుక్కాల్ వాడా.

నాగగూంధారి - ఆదితాళము.

భల్లవాడా నొరుగస్యం బొల్లవాడా, యల్లగుం గేల్లెచ్చొన్నా తెదొ
యన్ను యురుక్కచ్చరా.

వా. మణియు నొకవిలాసిని కళానలినునిం జూచి యేమనుచున్నది.

౩ || నాళిగ సారాష్ట్ర - ఆదితాళము.

బేగ బారో నామి బేగ బారో త్యాగభోగ రాయవయధివళునాను.

వా. శరీరం బారనారీతికంబు లంగంబుల బులకలు ములకరింప మెచ్చగా
సన్మృతేవిజయరాఘవునిం గనుంగొని యునంగునిబారి స్తైరింపలేక చొక్కి
తిక్కి యుని సొలసి తిదేకాచుక్కచిక్కె యున్న యునంతిం క్కానంవిధానం
బేలులెను.

ద్వీ. ఆవేళి నొకయింతి యంగజువంతి, చేయిపుబంతి చేలుల మెల్పంతి
చేటకునిలకటారి చికిలిమిటారి, ముగ్గుమూతనకొన్న ముద్దుగున్న
యంబుజన్నుదపాళి యలినీలవేణి, కంబునోరకంతి కలకంఠకం
యోజనస్వపంచాన యుభరాజయూస, పురాజ పూముల్కి నూపలకల్కి
రాజచంద్రనిపుల్లి రినుణియగ్గి, రాజసిభాసన రాజవనయన
చెంగావనలంపు చేలధరించి, రంగుముస్యముజంటరివికయుం దొడిగి
పడెఱుల తేలున్న బొగ్గునయట్టి, జడనింపె నంపంగి సరిములు చుట్టి
తీరుగఁ గిస్తూరితిలకంబు దీర్చి, హరింబు లురమున హరువుగాఁ జేర్చి
పంజలకమ్మలు బొగుగాఁ జేర్చి, రంజిల్లు కంటసంబులు గట్టి
హరువైన బవిరెలు నమరింగునంచి, ముగ్గువుగా ముట్టెపుముసువు ధరించి
ముంగిలసరి పెగల్ ముద్దుకంటయును, ముంగమురింబులు మొదలుగాఁగలుగు
సొమ్ములెల్లధరించి సొగసుమీఱంగఁ, గొన్నలు గొంపవగ్గ గోపాలుఁజూడఁ
గండునిచేయమ్మ గతి సాధమునకుం, నంతిమతీసతి కడువేడ్కి వచ్చె.

౩ - బిలాహుతి - ఆది

రశనాలయందల రెవల రానెంబుల, నతులతో గాంతిమతి సాధంబు తేరె.
వా ఇన్వేషంబున నచ్చిన గునుచ్చైకంటి బచ్చవిల్లునిం గిన్నయ్యను నెయ్యం
బున కేవించి మడిని భావించి తనముచ్చట బచ్చనవిడిగా నేమని విన్న
వించుచున్నది.

౪ - ఘంటానిము - ఆది.

చక్కెరవిల్లునిం గిన్నచక్క నివాని, దిక్కుక్కిరిచే నక్కనెనవాని. ౧
భుజబలంబున జూల గొగ్గిండువాని, విజయునిగీతని నెలసినవాని. ౨
కలవానితో నాటిగలవాని నాడు, చేలువునిగాఁ జేలు చేలునున్నాడు. ౩
వా.అని యుగాజునుచూరిక శివకోరిక మన్నాగును విన్నవించి కిందగిరితోటి
సౌందర్యమనుగిని, ఆశ్చర్యచక్కు నాపుపాలననుగ్గ జూచి యానూననాయక
జనులందు నానాయకుని కేరిక చేసె నని మదినిముననుది తనసర్వమున్న ముద్ది
యని నిగోకించి కించినచపలినని యు నలుగుక్కులు గూని చేలువున
లునిచునరిసలోకంబులు చేయును సచ్చలున మన్నాగును సమగ్రశివజయ
రాఘవులకు నేదారిని భేదంబుగానకి యేనునుగున్నది.

అన్యం కాంతిమతి చదివేది

సీ. వక్షస్థలంబున నన్నెక్కెస మచ్చ లాలిశం బగుననమాలికయును
సరిలేనికరిముని శంఖచక్రంబులు సచగత్తునుయ మైన నన్యనేత్ర
మనుచును బ్రేమించు కనకాంబరింబును రినుగమైరొలు నెడమూలనకి
ముంతేతులనురుంచు ముక్త్యేడియములే చరిత్రాన్యమునందు బిగుదుపెండ
మనురెన్పిటి యందును నందముగ నెయ్యంతిభేదించినను భేద మెలుగ గాదు
కావునను రాజగోపాల దేవుఁ డిచ్చుడు, దనం గూపవ్యయంబును దాల్చె నేమొ.
వా.అని శుభోదంబుగా వితర్కింపుచు నాబలాది. తేజసి లక్షణోద్భవం
బగు నక్షస్థలంబున భక్తప్రసదం బగు మన్నాగుదాసముద్ర గనుంగొని
యితండె రతివల్లుభనిభుం దన మన్నాగుదాసభుం డని నిగ్గిలుంచి యా
పూర్ణిందునదన తలయాచి యాయంద మాచంద మారువారింబు లావన్నె
లామిన్న లాయెయారంబు లాముద్దు లాసుద్దు లామేటిశివము లావలపు
లాసాలపు లాచక్కడనము నాహపు నాచూపు నాజన్వసంబు నాహవ
మాభావ మాయనుభావంబు లాది. రింగుమీసే శృంగార విలాసకలా
కలాపంబు గనుంగొని యసంగునితాపం బాచలేక చాపంబున నేపుమాని

యాచువాధరం కెనండగొని వేనండయాన చండకగదీప్తి యగు ఖండపర శుశిరోభూషణంబు భీషణంబుగాఁ దోచి చెన్నుమీఱఁ గన్యాంశఃపురంబుఁ బ్రసేశించెనట యెలులెను.

వాఁడసమ కుంబుల పగుణాల్లగమామనోహగుండును లీలగా నాచోళధరణీరమణీ పరిణేతయును నమశిసు నొవులు నేరి నెలుయునుండువేళ సకలజనస్తోత్ర శాస్త్రం బగు నసంశంకధానూత్రం బెలులెను

ద్వి అంతట రాజవంధ్రాశ్చర్య వేక్క, సంశిఃపురముఁ జేరి యతిశయఁ దాను బుష్పించబంతిగా బొంపిసి మన, జవ్వాదబంది పూసరిములు గుట్టి కపుంపునీడంబు కడువేక్కఁ జేసి, నృపతకంకగుని నెన్నుది నుంచి యురారు సూఁగుటుక్కుల బవ్వలించి, నొంశిసుఖంబుగా నిదురించునేళ మును దాను గొచిన మూహవాంగుండు, శివస్వగూర్చుండి నయఁబ్రకటించి కురులు నున్నగ దివ్య కొప్పుమరించి, వివాదిపరిములు వేవలింజట్టి మోముమోమునఁ జేర్చి ముద్దిడి నిండు, ప్రేమతోఁ గోరిటబిగియించి పనగి మొలకచెన్నులు చీలి మోచియుఁ గ్రోలి, నొనంకమడుపులు నెనగు నొసగి యుర్రపన శోడలపై నుంచి లాలించి, శకుణి నేనున్నాగుదాసురంబు ననుచు
----- నేగుపు మెఱసి, ----- యల్లు కలగని మేల్కొని కలకంఠకంఠి, మొనెంబొలును విన్నియంబంద.

పాశులాగున మేలుకాంచి గొలికానుడి న్నిప్పుఱఁ గనునమ్ములు ముకుళభవం పంజేరి పూర్వావృథంబు గానలేక పరిహం గొనలేక శివలోఁ దా నే మును చున్నది. గాంతి నుతి చదివే పద్యం.

గీ. రాజగోపాలుఁ డటికి రాజవిధి, నచ్చె నేవింప నేనేల నచ్చి శేపుడు విజయగానునవిధుఁ డేల వేక్క నచ్చె, ఎచ్చుఁగా కేటు కల నేల నచ్చె నతఁడు. వా అని యాననదగింధి శివచలువుండు కలలోన బాళిచే లాలించిన లీలా విలాసంబులు తినలోన తాను పలంది కలంగుడు నచ్చటికి ఎచ్చిన నచ్చె లులంజూచి యేమనుచున్నది.

పంచ. కాంభోజ. అటతాళము.

చలువుగా నేడు నాకలలోన ఎచ్చిన, చలువుఁ డేచే చెలియచెలువుఁ డేచే. ౧ ముద్దుఁ బెట్టగి వాడు నద్దు పొన్నుంటినో, నుద్దుఁ డేలించి సొక్కించనటినో. ౨ మొలకచెన్నులమీఁద నలనంకలుంచి తే, చుండుపొన్నుంటినో లే వాడు నేసిటినో నీవి యంటఁగి దాళు నిలువరాఁకుంటినో, యానగి నలచఁగ నొను గావంటినో.

వా. ఇవిప్రభంబున జన్మని యన్విభుని గలనరించి కలనరించిన నంచెనున్న మించుఁ బోలు లొకరికొకరు మోములు చూచికోని చిలువవ్వు సవ్వ తమలోఁ దా మే మనుచున్నారు.

ద - ఘంటారసము - ఆదితాళము.

తిసునాల్లయేవ్రాసు వెఱవలేవ్రాసు, శిరుణి యిది సజ్జకుఁ దా నేని నచ్చె ౧
గాతిరిపొద్దున రినుణి రానన్తుఁబు, చేసులాడించుని జనులాడిని ౨

నావేరిగాగము - ఆదితాళము.

ఆటది గూచెనా గూచల్లభద్రుని, మాట లేటికి నాని పూయకులొ నొనుఁ
కనుఁగొన్నయంతి నె కలలొని నచ్చె, ననఁబోడి చెంతి కేరిన నంతి యానొ.

నటనాగాయణి - ఆదితాళము.

మొద్దునలె నుంచునా ముదిశిఁగుమూటలు, పచ్చలు నిని గేని నేరడిగాదా
బుద్దిగాదిది నీకుఁ బోలఁత యేమి నేవు, గద్దెకేరినములు కాదు చాలిగలు.

ఘంటారసము - జం పతాళము.

పూఁపచన్నులొడుచు యేపుణ్యమేలుఁగదు, పాపజాతి మగుఁజేరి గావు నేనీ నే
నిన్నుండి కావఁబ నొలఁతి గూఁపగిలు, క్రొన్ననఁబోడినీవు కొంచెగి శ్శవాకాని॥

భైరవిరాగము - ఆదితాళము.

వలొగునెనాసు గూయింతివలపు, బోలగొ యుడు ముకొని జ్జెలు నేయగాదె
వా. అని యుప్రభంబున జన్మయులు సహజభంగులొ గెవనినోరభభంగంబు నేయఁ
దలంచిన తెలుపునఁ గలంగి వారెవ్రూరె యాగాజకుమారి యేమిని దూలు
చున్నది.

ఘంటారసము - అట - పల్లవి.

[గీతర. ౧

చెల్లఁబో యిందలు చేలులు గలిగిన ఫలము, ఉల్లసంబు లొక నెకాని యొద్దక నేయఁ
కలలొన నేడు నాచొవునె రినుంటినా, నలినాక్షి లిందలు సన్న దూఱెరరు.
నచ్చితనేమాయ నెపు షట్టించెనలె, మచ్చుగి ప్పేగుగా మగుమలందలుఁగూడి. ౩
వలపించి కలయసి వానిందే నేరక, ముకుక నే సెకరుగా నుదతు లిందలు సన్నుర
వా. అని యుల్లసంబు లొడిఁ పల్లవాధరం జూచి యల్ల కల్లరిచెలు లే మను
చున్నారు.

కేదారసాళగాగము - ఆదితాళము.

నలపసంగ నేమిచెలుపుఁ సంగనేటు, నలినాక్షి యెన్ని నేర్చినా వెదిన్నదానవు.

ఘంటారిము - హాసకము.

కలలోన వచ్చిన కాంతుండు నేడు, నలత యీమాటలు నేర్చెనా నీకు.

కన్నడరాగము - ఆదితాళము.

ఘంటారి తేయూగు ముపు లేయూగు, నిలుపవే యింతట నీసుంకుగుణము.

ఘంటారిము - అటతాళము.

భళి రాజచంద్రుని పట్టి, నెచ్చుట్టి, కలగుదువా నీవు కలగని మగున.

వా, అని యీతిగుణలు నీతిగాఁ దలుప ముపు నిలుపలేక భళిచే భాలిక యే
వానుచున్నది. .

ద, సావేరిరాగము - హాసకతాళము

శిరుబులారి యీనీతి తనకుఁ గొంత తెలియు నే, మరుని మాయలు చేత నుపమకలగిని

మధ్యమాసతి - అటతాళము.

కులసతి కీసుచంటి కోర్కె గానంటిరే, భళి కళాసతిఁ ట్టి పట్టభద్రుండుని వెలియరా.

కాశింపు - అట - మగుపు.

భాల నీకుఁ జెలుపుంపని పలుపని యేనునేరే, స్త్రీలనిపురుషులని చెల్లెల్లబోలేరా.

పూచి - ఆదితాళము

నెరిజాణమాటలు నేర్చెనా యంటిరే, నాయ నీమాటలు నేర్పిం నలెనా
నా, అని యిట్టిధంబున నవ్వనిదగంధ తనవంపనుండు నేవంపని మునిగి గిపరుకొని
యస్సుమిగునును దెలుపసూచుచు వెనక గుసుమాయుధుం చంపటాపరాం
పరిల వెంపరిలాప సొంపు పదిలి యీనీతి కానిపై గాటంపుప్రేమ మాట లేక
మాటలేక కన్నీరు గ్రుచ్చు విన్నన యూకున్న పన్నెకాడి చెప్పగాని నిహ
సాగి గానిగామానం బుఁపించి యీహరిణాక్షి లెంతయు నెంతనొంది చంపి
తేరి శింశన్యనూననం తాపచింతాపాశ్రాంతివాంఠ తై శినుగోఁ దామ
నునుచున్నార చిలిక జేలు చదివే పద్యం.

నీ పలికిన మనశఁడె బ్రతిమాట నొప్పుదు పలుమాట శివబో న పల్కుకాని
చేయి వీశయిలూరక తేన్నంగ నొల్లదు చింతిచే జెక్కిటఁ జేర్చుకాని
సాలపుష్పి రాయంచఁ జూపఁగా నొల్లదు స్తుతిను నలుగింఁ జూచుకాని
ంహిమించుచిత్రిము వ్రాయఁగా నెంచదు పలుమటి గొనగోట వ్రాయుకాని
వేయుఁ జెప్పంగ నేల నీ నెలది కిప్పుడు, మరల తాంబు నెచ్చుది గుదుకుకొనితె
నుచిదఁ గిన్నొని మన మిటు బోవ్వించు, నెఁది కీచింతి యేరీతి నొనఁచుచు.

వా అని యీలాగున భౌతిక లాభోచన చేసి యీనారీతిలకంబు నొకరీతి నూత్ర
డించ నెంచుచునుండున నాకాంతల కాకాంతినుతికిచి బరస్పనోచితవచ
సరిచనాచమత్కారంబు పోచెనట యెటువలెను.

పూరిచి - ఆదితాళము.

నీయంచసాగ నెల్ల సరియింపునును మందు, గాయంచనడలేల రమణిచూపవీవేళ
ట రాజముఖులారా యారాజహంబునో, య్యారంపునవిలుచూచు దారిగోరుదును

మారు నెవ్వనీ - ఆదితాళము.

ఇందుపదాలు నీకు విందు చేసి కవులు, చిందాగించి నీ విందేల రావు. 3
తావిమించిన భావమోని పోయినానీ, మీవిందు నేనొల్ల మీయిల్లనేమి. ౪
కన్నులెల్ల కాకి నెన్నునందు, కన్నులెల్ల పండ్లి నెన్ను జేయగాదా. ౫
చెలువన్నుదానుకెలిమి, క్లృపటచెలువబొమ్మల పండ్లిచెలువునననుకునె.
వా అని ముఖము నావారిజులను నేనుని దూకుదున్నది.

పంకిన్నీ - ఆదితాళము

హితిమైన నెన్నుల తెచ్చునన్ను, గదిరాజ గుచ్చు నిజయరాఘవుఁ గుచ్చుటకు.
కనుతెచ్చ వేసిక కలికికొ గుచ్చుక, యుచు మంగి వాడొ నాచుదుట నిల్చిని.
ఎచు మూలకాని యేమి నావెచ్చుకు, మలిగి వానిపలుకులె మున్నది 3
వేములు నవ్వరిచేగునా బలిచి, ప్రాణ మన్నగుదానా యనేసగు చచ్చి నె.
వా. అని మనోరథనాగరాధంబు శాంతిహోలి కా కలికను జేలు బలికను జూచి
యాచకోగవిలోచన నీచూచి శాంతింపు నలువచేన్దన నీలువనలవి గాదని శూం
పునఁ జూచి యే వెతవుగా క యీ శాంతిమగులు ముతపింపులె పని యొక
దారిఁ బూని భారానుఁ బోడ్కొని యారాను దేశపు నేశంబు సటించిరట
యెటువలెను.

పంచము పాదము.

నీ. పంకుమీశనియట్టి గతనయ్య గావల పంచముఁ గీలించె బడలె యొక తె
జులు పైటచెఱంగు చక్కఁ గా సరించి క్షిప్రంఁ యునఁగను గాంత యొక తె
బంగారు పరిహర్య గాగుగాఁ గనుపట్టి హరిగ వేడుకఁ బట్టి పతిని యొక తె
జశని పరాకు హెచ్చరిక పంపించు నారెఱుఁ బల్కెను పశియ యొక తెఱు
అపమమునుగిండి కాళాంజి ముగిసినట్టి, పంకముగఁ గొంతతెఱుఱుపూనిగిచ్చు
లలితిగతి మీఱిమి నెసంగి యునఁగ, పనజలోచన యుద్యాపమునకు నెచ్చు.

ద - మోహనరాగము - హాసకతాళము.

శృంగారసమైక్య జలియనుదోడ్కొని, శృంగారవని లీల జేరి రావేళ.
వా. ఇవ్వీధంబున జన్మని నన్వనికి దోడ్కొనివచ్చి యవ్వనజాతు లవ్వనవైభవంబు లే మని చ్ఛరింపుచున్నారు. చెలిక భేదదివే నన్యం.
సీ. కొన్నరొ చూచితే గుంపులై యున్నవి చంపంబులును రసాలములును
గన్నరొ చూచితే గాటమై యున్నవి నా కేళములు; బున్నాగములును
జేలునగొ చూచితే చెలువయ్యున్నవి నారింగములును జంబీరములును
దగుశిరొ చూచితే నట్టమై యున్నవి భూకాములు; కర్ణికాములును
మగున చూచితే మొల్లులు మల్లియులును, అగ్నిగురి వెంకటాదలునుబొండుమల్లె
లల్లిబిల్లిగ నెల్లెక నల్లుకొనుచు, నలుగుల్లు మిక్కిలి నలరె నిచట.
వా. అని పలుకుచు నలుసంపమానోపస విహంగంబు పోవుగా నన్నని ననీక శిశు
క శార కానికగ కేకిలుకోకకలపాంపక కిలాకిలకలాహంకార సూం కారంబు
నారెంపనేరక కోరికను లయ్యవన మనన దేత తాగాధననాధంబులు సం
పాదించిరింట యలుచలేను.

నిగుపు - కళ్యాణరాగము - ఆది తాళము.

విరులుచిదిమితేచ్చె విరిఃఖోకి గముక్క లే, మగునిబూజనేరు ముంయుచునపుడు.
పల్లంబులుదెచ్చెదల్ల వాధగయక లే, ముల్లంబుల్లోబుట్టహారములునేలుపునకు
పల్లంబు లొక్క శిశివ్రలోచన రతి, ముగ్ధునిం బూజింప నైట్లలో దెచ్చె. 3
తోయంబుదెచ్చ నొక శోయదనేత్రి, కాయసంధవు క్లిష్టంబులొండగుటకు
చంపనగంధోకి తేచంపంబును దెచ్చె, జందుమేల్లున కంఠంబుగాగె. 4
కిప్పుగంధోకి తే కప్పుంబును దెచ్చె, నప్పంచ బోనుని కారణులీయ. 5
వా. ఇవ్వీధంబునఁ బువ్వఃఖోములు క్రోధములు దెచ్చి యవ్వఃఖోచేతి రతరాజ
ప్రాజాసంవిధాంబు సజిపించిరింట యలుచలేను.

పర్యమ, కవినచసము.

సీ. సంతసంబున నింకి గింతెని బూజించి ముంతమైకాక నారంతినునుచు
నంగనానుశులెల్ల జేంగవ్వడిగ్గియ చెంగట నెంతయు రంగుమీలు
మరిమొన్నక్రిందట హనువులుగనిపించె, అచ్చన పలుచప్పురి మొనర్చి
పన్నీటఁ బరనెచ్చి మిన్నగాఁ గనువట్లఁ దెన్నగా గింపంచఁగిన్నెచ్చె
చాతురిచెలంగఁ గన్పరిచేతనలికి, నెగు నేటంగఁ గపురింపు మ్రుగ్గు నెట్టి
శిష్టువిరేళుపలమునఁ గన్తునలభ, గోనజవావ్విదచే నిజభావెమొరి.

మ రతి దేవి క్షణగాంతుని స్పృగుభిమన్వితబలుల వందనమా
 రుతము స్వీకరింప నవ్వనంతయు యక్షము ప్రోలంబకానంబంబం
 తిత్తులం గోకింప శారిత్రాప, తిత్తులం వైదిద్వీలానంబంబం
 జననానా లిఖయించి నిల్పి చుచటం జూపున్య మొచ్చునగిక్.

వా ఇవ్విధంబుల నంపిగానంబు నుంచి బింబాధిని లంకింబుడించి చే శంఖరా
 గాత దేవతానాథంబుల నే ముచ్చింపట యోకునలెను.

కాయుంధినిం ధ్యాన గూఢు, భావజ మావాహురూపు, సూనతెగాననా
 యనినుః సింహాసనిం సమర్పయింప, అనర్థశీలానునినుః అన్యగ్రం సమర్పయింప,
 వాత్సావ్యయనసూత్ర ప్రతిపాద్యాదునినుః, పాన్ధ్యం సమర్పయింప, త్రిలోకలో
 చనా సేవన కానునినుః, ఆచమనీయం సమర్పయింప, మునినీమనానావహరిణే
 సమర్పయింప, నోపచారిం సమర్పయింప, కనకాంబుగుహనా మకాకుమారాయనినుః
 కనకాంబునిం సమర్పయింప, దండానాదబగింధినిపాన్ధ్యం ననాయనినుః చందనిం
 సమర్పయింప, అక్షయశాఖాయనినుః అక్షి తాన్యసమర్పయింప, కుసుమాంకుగాయా
 నినుః నానావిధ కుసుమాని సమర్పయింప, అనుపమానానాపాయనినుః ధూపం
 సమర్పయింప, విహితవస్త్రప్రసాయనినుః నీపం సమర్పయింప, హృద్భయక
 వేద్యానుననుః నైవేద్యం సమర్పయింప, స్థంభశిశింబరాయనినుః తాంబూ
 లం సమర్పయింప, గోరగానానినుః నీరాజనం సమర్పయింప, సకలజనరంజనా
 యనినుః పుష్పాంజలిం సమర్పయింప.

వా. ఆనమయంబుల సుగంధముల నొకటాక్షు లాననరాజున కారింప బ్రార్థింపట
 యోకునలెను.

దరువు. ఆననకెనచచ్చి నీర కీషణము, ఆననలిచ్చి నీ రూరతిగాజునకు.

వా. ఇవిధంబుల నాననచేసిక బ్రోవ బ్రహ్మహామింబు ఖండశోపచారింబు
 లాచరింపఁ శీఘ్రంబ శంపాతాంగి సాంపుమీతే నన్విభిమతార్థవిధాన సమ
 క్థం నైవమరస దేవత నేమిది పిన్నపింపుచున్నది.

దరువు. నరరాజ నే నీకు బహుమానము మ్రొక్కెను, జేలవమన్నగుదాసుఁ
 జేకూర్చినయ్యి.

వా. అని మతియు నే మని ప్రార్థించుచున్నది.

శ్లో. రతీత త్వత్సనాదేవ గుణనాథపుష్పాత్తజః

మమ నాథో భవే దేవ గానా విజయరాఘవః.

వా.అని ప్రార్థించిన తక్షణంబు వట్టిణగొల్పియెన యశ్యంగనకొంగు ముడి ఘటించె నత్తెటంగున కనంగుండు తిలంగు మానక కృతఘ్నకృతోపకార న్యాయంబున నాయంబు గప్పి యా నుంబుజాత్మీ కాయంబున గాయంబులు సేయ హాయి లేక హానుని యాత్మ సోయజముఖ బిడ్డ యుజ్జగించి పడ్డ నున్న యుజ్జబిజముఖుని దెలియజూపి యుజ్జగంబులు తనకుంబుగాఁ దోచు నే మనుచున్నది.

పల్లవి - భాబి - ఆదితాళము.

అంశిపుంబున కళు కింశియును లేక యింతగో వేఁ జేరీతి నిచ్చినే || పదం ||
ముద్దుఁ బట్టి ముందుగా మోపి గంటిచేసి, సుద్దులం దేలించిన జూబగాఁడే వేడు.
మచ్చిక నేసి నాశో విచ్చనివిడి గాను, ముచ్చటలాడిన మునిముచ్చు గాఁడటే వేడు.
నిన్న రాశిరిప్రద్దు నీకుకాఁడె నచ్చిక న్నే నాచూసధన ముగొన్నకన్న గాఁడే వేడు.
వా.అని మఱియు నే మనుచున్నది.

యదుకుల కాంక్షాప - అట తాళము - పల్లవి.

తానుసము సేయనేలరా, శిశుతోడఁ గోరినీయరా, కామంబు పచ్చి బో
యగా, కాఁకుల దాఁడ జూబగా.

చేలువుండ గుబ్బుల నొనంకలించి నె, పలుకుని బృపుగబ్బి గుబ్బులగుమ్మరా
నూపు రెట్టింప వాఁతెట లేనె యూసే, నుచుని కమ్మోవి పలుగింటి సేసెరా
నరిజాణ జవ్వాది నమ్మేన పలుదిలే, గుచునితెట నేను గోరిలించెరా. ౪
నంచంగి సరిములు సొమంప నుట్టితే, యింపున జడకొద్ది యేచు గొట్టేరా ౫
- - - నీవునన్నుసరిగునఁగొడితే, మునుచు - - మెప్పించెగానున్నాగుదాస.

వా.అని మఱియు నే మనుచున్నది.

కేదారిగాగము - అట తాళము - నరుపు.

[రా

చలము సేయ నేలరా నామినీకు మ్రొక్కే, రా, శిశునివిలుకాని కేళినిచనివిడిసినన్నేల
ముద్దుఁ బెట్టరాయనిముదమున నే వేడి నే, నొక్కఁ జేరదీయక యోరమోము సేసేవు
వా.అని మఱియు నే మనుచున్నది.

కళ్యాణి - అట తాళము - పల్లవి.

విశదాసనా నే నీకు విజయరాఘవధీరి, యింత దాఁపనేల యెలమి నానరీయరా.
సిగను విరులుచుట్టి జగిమించు బుగుసానుమాలు గట్టి, బిగువు గాఁగిటఁ జేర్చి ప్రేమ
రెట్టింప. చిగుకాకుగమ్మోని చెఱిగి నే పలుగింటి సేయ, నగినకారిణమేమి
నామిఁదా నే దలుపరా.

వా అని మఱియు నే మనుచున్నది

ముఖారిగాము - అట తాళము.

భూనానుండ నెత్తే హగడించుకోనిలె ౧ ౪, మానవములతో దొర్లమై తే

నున్నానుదాన నెల్లనా

నారెళు నీచెక్కిలి నొక్కి పరినాన కోరిజేరి, గారివంటున ముద్దు పెట్టి కొంగట జేర్చి
చేరినాపుక్కిటివిడముచలిమిలో నొసంగింగా, ఓరిరాగాయనిపిలిచి తేనోపన నేవు.
వా. అని మఱియు నే మనుచున్నది.

శోకగుక్కి - అట తాళము - రునిపు

చదుగా నే నీకు ముద్దుగా మన ముద్దులుగూడిన

గన్వతే మనసుని పద్దులన్నియు మఱి భద్దులుగదా.

ఏముగా నను వింతి నేముగా, గూత్రుల నాలోను

జుండు లాడేది నీములుగాదుగా గాతరి వేళ.

ముక్కిటి నేను నీకు చొక్కిటి గక్కిటిని మాయా

జిక్కిటి సన్నింక ముక్కు పిన్నేరా చక్క విన్నామా.

నా నేరిరాగము - అట తాళము

ఏలరా నేదాళిజాలరా, చూల నీప నేను గొప్పలో నున్నాను

బాలా రిచ్చుని నన్ను లాలించినా.

ఈడరా నను చయం జూడగా, కోడకాడ మునుండు

దాడిచచ్చినిపుడు మోడినే మన జోడుగూడి చేకోరా.

వింటిరా నీ నగల్లె గంటిగా, గుంటవింటి నెరి

దంటబంటు నాపు కంటునీనీని మాయింటికిగాగా.

భాబిరాగము - అట తాళము.

మానరా మనని పాద మానరా పాద రిచ్చుని మోవి

తేనె లీరా మేలుదాసగా నే నీకు దానరాధేయ.

మెచ్చుగా నీనునను పచ్చురా గచ్చునీయక ముచ్చట దీరంగ

పొచ్చు ప్రేమ విగోతగుచ్చి కొంగిరా.

పలుకగా నాప వలపు చిలుకగా యభిలషనభికుదు

చిలుకకు నులుకుదు మొగక వెన్నెలకు వెలవెల నొడు.

కన్నెను వయసున జన్నను వెన్నెలకెటను నిన్నగారిరిగూడి

నన్నింతయేతురా మన్నానుదాన.

వా.అని నుజీయు నే మనుచున్నది.

శబ్దం. గాగా మ్రొక్కగా పిజయరాఘవధీరి కలకలం నములు గులికెడుచిలుకల
చలుకులు చేవులుకు ములుకులగుగా

మనుచిరిశరములు కలకరియురమున మెరియంగ గరువలిదురమున దొరిసె

శుక్తు లొమ్మగ దొమ్మిగ గ్రమ్మగ, ద్రిమ్మరి నెమ్ములు ముమ్మరించెరా.
జా.ఈహదస నుదన వేదనోన్నానజనితవికారింబులు బహుప్రకారింబులై శోచ
నాచిగురుబోడి యొక ముటుంగుబోడి యంకంబునం బొంకంబుగా
జొక్కి సొరిసి పగవశి యై యుండువేళ హాళిచే నీలాంక లత్యాదరింబున
శైశ్వోపచారింబు లాచరించిరిట యెటువలెను

ఘంటారివము - ఆదితాళము.

మదనతీహ శియుక శే మురుంక బన్నీసు నుదతి యొక్క తె పూలు నుగటిచే విసరె.
జుజాక్కి నేనొక శే చలునగంధమునల దెగలి కియుక్క శే మల్లెగలువనగులు.
చేలునయుక్క శే నించె జెంకప్పుపుప్పడి కలకంకియపు డొక శేకపుంబుగు ప్పె.
నొలెశియుక్క శే గప్పె యురుగుదుప్పటి వెండియుక్క శే యిచ్చె విలుచేబంటి.
జా.నుగూడులు తీతనుగ నమ్మన భానుయుక్క శే నిల్వె బెపని జలికి.
వా.ఇ శ్శేతంగున మశ్శకాశిములు శైశ్వోపచారింబులు సేయ సత్తే నాచిత్తరి
చిత్తినప్రతినుకు జైశ్వర్యంబు గలిగిన చేలువున దలివి జెంది కొంతింశదీతి
తనయంతరింగించుటింతిరాక కెదురునానుచున్న యాసయంబున విలాస
నతి యను నచ్చలి యచ్చటికి నచ్చె నెట యెటువలెను.

ద - సాళిగ సారాష్టము - ఆదితాళము.

ముగవుగా గాంతినుతి ముచ్చట నొలుంప విరులచెండుబూని విలాసవతివచ్చె
వా.నచ్చి యానుచ్చకింటి యచ్చట నున్న నచ్చెలుల జూచి యేమనుచున్నది

ఆవారి - జంపెతాళము.

చెలియున్నవిశిమేమి చెల్లెబో గూవింత, కలికి నేనేరీతి గన్నులజూగు
ఏనంత గాగా నె యింతి యెదురుగినచ్చు, నేను కేసిన నే మేమగినేడు.
ముందుగామాటాడుముచ్చటల్ దెలుపు, నందుకోనాశోను నేమాటలాడిదు
మీరిందఱుండగా మెలఁకికు వెతకు, గానిం బేగాన గలిగిన దెలువరే.

వా.అని పలికి యాబాలికిను కేరి యేలాగున లాలింపుచున్నది.

విలాసనతి చదివేవద్యం.

నీ. చెదరిన ముంగురుల్ చెలువంటు మీఱఁగాఁగొనగోళ్ల దువ్వయఁ గొప్పమర్చి
చిటులుగిందపుబూత బటువుగుబ్బలు నఱజాటు పయ్యెనకొంగుఁజక్కఁజేర్చి
డప్పరింబుగ నంటుపుప్పొడిల్ రాలంగ మెఱసివచ్చెల్లి నెమ్మిను నిమిరి
చెక్కుటన్దంబులు చెమట పయ్యెననొత్తి యక్కు నఁ జేర్చి నె న్నొంబుతోడ
నకులలోన నమ్మఁ జాలు లాలింపుచుఁ, బ్రాణపదముగఁగఁ బ్రసాదించున
చిన్ననాట నుండి చేసిన చెలిమివేఁ, మగువ దాచె నెపుడు మనమిందనకు.

వా. అనిన విని ననజగంధ యాకసకాంగితో నేనునుచున్నది.

కాంతమతి చదివే ద్వింన.

మన వీధిలో నిన్న మన్నాగునవ్వది, యనువొంద గనుఁవాహన మెక్కిరాఁగ
మనమంతముఁ గూడిమణిపొధమునను, గనుఁగొంటిమిగదనేర్చి చెలంగమనము
అశిఁడొ గూఁడియనహనువొండువాఁడు, విశిష్యగుణశాలివిజయరాఘవుఁడు
కుంజశుభం దాను గోపాధిదేవుఁ, గొలిచిగా నుడు గన్గొంటిమి గనుక
యలఁరేయి నిదురింప ననునోదయమునఁ, గలలోన విజయరాఘవశౌరి నచ్చి
తిలకంబుఁ దీసిగా దిద్దర ననుచుఁ, జెలఁగి చెక్కిలి గోరఁ జేర నోయమ్మ
మోము మోమునఁ జేర్చి ముద్దిమ నెపము, చేమోవి పలుగంటి నేసెనోయమ్మ
అగుగు కుంకుమ గంధ మాలదెవ ననుచు, పలుదగుబ్బలు కేలఁ బట్టెనోయమ్మ
కసకాంగి కోఁటిఁ గదియింటుననుచు, నొనర - - - - -
కలకంఠి పిజ మగాఘవుఁడ నే ననుచుఁ, బలికి పిగులశిఁకన్దపై ననుఁజేర్చి
కంఠకేళిని గూఁడఁగఁ జేఁదీ ను, సంకలో పిమ్మింటివమ్మ వాల్గంటి.
వా. అని ముక్తయు నేనునుచున్నది

కీర్తనగోళ - అట - పల్లవి.

ఏమని తెల్పుదు నేమిసే ముదను, కాముండు నామీదఁ గడునుచ్చరించినాడు.
మన్నాగుదాసుండు మునుతి రెట్టిగఁగఁగాఁ, గన్నెరమ్మని పిల్చి కోఁగిటఁ జేర్చి
తన్నని మోవాని తీసు - - - గొప్పన, పన్నుజాబలు చుట్టి చాలు లాలించినది. ౨
కలలోన విజయరాఘవశౌరి ననుజేర్చి, కిలకంఠ పన్నుని గారవింపుమను
కలపంబు నెమ్మింద గలయఁగా నొంది, మొలక చమ్మల మీదఁ నొంకలుంచినది.
రంతుకాఁ డెనట్టి రఘునాథుండనుఁడు, చంతకురమ్మని చెక్కిలి నొక్కి
పంతుమీఱంగ - - - - - నందినది. ౪
వా. అని పలికిన కలికింబుకులు పని యాయువతితో విలసనవతి యేనునుచున్నది.

ఘంటారము - ఆది - పల్లవి. [గాఁ డంటవే.౧

హెచ్చుకోరిక గోరితివి యెలనాఁగ నీవుఅచ్యుత విజయరాఘవుఁ డౌరకొంచె
ఆటనాటించేత సంతచండముల, మాటలఁ దేలించు నుగున లుండంగను.
నాటిలేనట్టి యానార్దవభాముని గోర, బోటికో యిది నీకు బుద్ధిగాదమ్మ. ౨
తల్లి నుగుంగుదాసపు శింశ్రీ మూర్ధన్యండు, చెల్లెబో తోబుట్టు చేకల్లికాఁడు
ఎల్లబంధువులకు నెన్నికైయుండ, చెల్లె గూనూటలాడఁ జెల్లునానీకు ౩
కుటుముగలదాసపుకోరివిజయరాఘవుండ, యెలనాఁగ బెండ్లాడితే నెన్నికాఁగాని
బలికుముందుగానున మిపలుకరించితే, జబుజాతీ, యదిమిగులుఁజూకఁగారఁటవే
వా.అనిన విని యాయుంతిలో గాంశిమితి యేచానుచున్నది.

ద. హెచ్చుగా నామీఁద నుచ్చిక గలిగిన నెచ్చెలల్ విచరింప నీకన్న నెలరె.౧
పరుచిశ్శంబులు బాగుగాఁ దెలియును నెగజాణమాటాడ నేర్పువే నీవు. ౨
ఎంతకార్యం దెన నింతలో నీవు చింతనీయక నీవు చేకూర్చు గనవె. ౩
నెనునో నెప్పుడు నిను నమ్మువాని యెన లేనిపింతింబు లీ నెప్పుగనవె. ౪
నీంతి చెలిగల్గ నీరదలోచన గూనెలి నాకోర్కె లీజేఱుటనుక. ౫
వా అనిన విని యాకుటిగుంఠిని ముఘటనఘటనాచాతుర్యధుర్యగనుక యాకన
కాంగి మనోరథానుసారగా నేనుచునున్నది

కన్నెరరాగము - అటతాళము.

నానంతిచెలియుండ నోవోలుగింటి, యేనంతిలేలనేయో ఎంతిదాసనా. ౧
తలంచినతలంపు తెలివిదాయఁగనుక, నెలరాజు నైన నీబంటుఁ జేసేను. ౨

నాగంగి రాగము - ఆదితాళము.

నాలుగింటి బయలుపందిలిఁ జిట్టెదు, గాలిమూటగిట్టెదుఁ గిలంకనీకేల
ఎటుచింతిదొరనైన నేనలెంటు, చిటుకునునకుండాను నేకూర్చి నేర్చు ||
వా అని ముందలించిన ముందయాసనుం నాచి యాయుండుముః డెంచెలవ
ముంబు గింతింప నే నుచునున్నది.

కేదాగిరాగము - అటతాళము.

నీనంతిదాసనని యేనంతిదెలియుదు, నో నొందినానునని నొద్దిక నీకువే.౧
నానాయకునితోనునమ్ముఁ గూర్చితివేని, సూనాయకుఁడుని యాస సురతనేనీదాని.
ఈసామ్మ నీతినువు నీసంపదలును, నీసామ్మగా నెంను నొంతి ముందరిను ౩
వా.అనించిన నాచంచలాక్షి యగ్గలికిచిగోత కన్నుంబు - - - బుంటించిన
యనంతింకథాననిధానం బెటువలెను.

దరువు, సావేరిరాగము - సూపకతాళము.

పాదగమననిడుదగమన స్వామివొడియపాదవింతె
పాదపద్మనడదుగమన స్వామిద్రోహరగంబిరుద |
పాదాలంకారచేలువజేవేంద్ర దృష్టిమువ్వసధాన
పాదావధానయనుచుఁ గటికగమికాడువచ్చె ||

వా. ఈరీతివచ్చిన చేరునకాడు శివసెంట నెట్టుకొనివచ్చిన కట్టికవారినిం జూచి
యేమనుచున్నాడు.

కటికచేరునకానిమాట. — |

యెనంద్రా వోరి మనవాండ్లు యేలినవారు కోవిలకు నామతిరుతానకు
వేంచెస్తావుండాదు తొలంగించ్చరావోరి | లేనియా వోయి లేరయా. యెయె
యెయరావోరి | అల్లా బంపనవాండ్కి తోయరా ! ఆముసుంగువాణ్ని లేనరా
హాహాహా నామిపరాకు పరాకుపరాకు దొంగలు పరాకు రాజులుపరాకు విద్యా
సస్తులుపరాకు | పరాకునావ్విట

వా. అని బరాబరి నేయుచున్నసయంబున నన్నరనాథుండు మన్ననాదుసన్ని
ధికి నేనుంబున నామతీర్థంబునకు వచ్చెనంట యేటునలెను.

దరువు, ఆహరి - ఆదితాళము.

ఎరిమి మన్నాగుదాసుం డింతులు గొలువంగాఁ జేలున మన్ననారు చెం
గటికివచ్చె.

వా ఇవిధంబున వచ్చిన యవిధంబుం డచ్చట నెచ్చునెచ్చు నవరత్నసింహాసనం
బునఁ జెంగమలాంబికచెంగటం జెంగి నిగునంకలఁ బొంకంబుగా గుడ్డినశ్య
భానులు కొలువునేయఁ గన్నులపండు నగుచుఁ దనసన్నిధిసేసి పెన్నిధివలెఁ
గొలువున్న మన్ననాగుని నేవించి నాష్టాంగదండప్రణామంబులు గావించి
యాచెంగట రంగుమీఱ నొదిగ గావించిన బంగారుగడ్డియమీఁద శతశ్రు
శ్రీనివాసతాతయాచార్యశేఖరు లగ్రభాగంబునం గూర్చుండఁ బద్మాసనా
సీనుం డై యస్తుహానుమానుచుదేశక్రమంబున శుద్ధాదమనం బొనర్చి యం
దుఁ గొంద తాచార్యశేఖానులు దివ్యప్రబంధంబులును గొండలు భాగన
తాదిబహుపురాణంబులు వినికిసేయుచునుండ నాకర్ణింపుచు నావనశోర్ధ్వ
పుండ్రంబులు ధరియింపుచు నయ్యాచార్యనకుయిండు ప్రశస్తంబగు తిను
శ్రీహస్తంబునం బ్రనాదించు మన్నాగుదాసరామముద్ర భద్రంబుగా నక్ష
స్థంబున ధరియింపుచు యశ్వింబుమీఱఁ గావించిన రత్నమయం బగుజవ

సరంబు చేఁబూని యష్టాక్షరీమంత్రజపంబు నలరాజగోపాలమంత్రజపంబు గావించి నిత్యదాసంబు లొనర్చి తిరుశరగోపంబులకుఁ దిరువారాధనంబు సేసి తదనంతరంబున ముదంబున మన్నారుదాసన్నిధి నిలిచి సంతసంబున నింతు లొసంగు చెంగలసరంబులను సేసంతులను నింపులునింపు చంపకకుసుమం బులను బాజుల గెండుమ్మలను జెలువుమీఱు శ్రీతులసీదళంబులను సహస్ర నానుంబుల నర్చనంబు గావించి ధూపనీచనైవేద్యతాంబూల సమర్పణంబు సేయించి యారాజుపదనలుం దానును నీరాజనంబు లొసంగి ధ్వజవ్యజనాత పత్ర చామరదర్పణధారణ ప్రముఖంబు లగు సకలోపచారంబులుం గావించి నచనకుసుమార్చనలుగాఁ దాము విన్నవించిన విన్నపంబులు వినుపించుచు నన్నుతించి సన్నిధివా రొసంగు తీర్థప్రసాదంబులం గైకొని యయ్యింతులుం దాను నాగోపాలున కభిముఖుండై వచ్చి యచ్చటమెచ్చుగా నూత్నంబు లగురత్నకంబళంబులయందు నొద్దియగు రితనంపుగద్దియమీఁద నిండువేడు కళోడం గూర్చుండి చెలువుమీఱఁ గొలుపుసింగారం బై యయ్యాచార్య వర్య లగ్రభాగంబున కలంకారంబుగా వేంచేసి యున్నయవసరంబునఁ గవులు విద్వాంసులు విద్యోక్తవులును వచ్చిరట యెటువలెను.

దరువు, తోడి - ఆదితాళము.

నీలాలపోగులు నీర్కావిదోపతులు, మేలుకుల్లాయలు మిసిమిదాపతులు। శాలునల్ తలపాగలు చలునఱచట్టలు, చాలమెఱయు విద్యోత్కవులు సముఖా సకు నచ్చిరి।

వా.ఆసమయంబున గొల్లలచేరువకాడైన మల్లుగాడు వెట్టిగొల్లగనుక గట్టునఁ దేచుచుఁజెల్లుచునుచు జేగుచున్నతిమగొల్లలంజూచి యేమనుచున్నాడు. గొల్లచేరువకాడేనుచున్నాడు:—

అదొండ్రావాకిట సండ్డి, మణుగాయెంద్రి, మిణమిగాయెంద్రి, మరమరా యెంద్రి, మిరమిరాయెంద్రి, వెయివెయరావోరి, వొరెవొరె చినమల్లుగ, వొరె వొరెపాప, వొరెవొరె చిననూక, వొరెవొరె పెదబొమ్మ, వొరెవొరె చినబొమ్మ, యూడకూళికాడేవాండు తవుడొ అంట్టావుంట్ట నువావ్, వొరెవొరెకూడు దిని నస్త్రీవంట్టరా, కూరాకేమిరా । ౧॥

మఱొకగొల్లమాట:—వొరెకూరాకె । అల్లబాంపనవాండు సొరకాయ గానుగలిండిన్ని యిచ్చెరా । ౨ ।

మొదటి గొల్ల ఆడిగేది:—వొరె యే బాంపనవాండ్రా । 3 ।

మఱొకగొల్లమాట:—వొరె అల్లబక్కలావాటివాండు, పొట్టిపాడు గాటివాండు, వొకకన్నుపూనం వొకకన్ను తెలియదు, చెవిటివాండు, కాలు కుంట్టుతా వచ్చునే నివ్వవండ్లువలె నల్లనిబాంపండు వాండురా || ౪ ||

మునుపటిగొల్లమాట:—వొరెవొరె ఆబాసన్నీ యేల వాకిలి విడిసి విరా, వానిచేత నేమైనా పరికాలు నాచుకొంటివో. దివాలికి నూకా, పొంగటికి నూకా, పుగాదికి నూకా, తలమూయ పాతా, ఆముచ్చుబాంపండు రాని కాల్లె యిరిగొట్టగాని || ౫ ||

వొరెవొరె చినబొమ్మ యీవ యేంట్టిరా గుంపు || ౬ ||

మఱొకండు:—వొరె వీండ్ల విద్యానస్తులురా || ౭ ||

మునుపటివాడ:—వొరె నిత్యానస్తులూ, అయితే నామీంద వొకపదం విండ్లు ద. కూనలమ్మ పెద్దకొడుకు గొల్లమల్లుగాండు, బోనపుటికి యిరుచుక తినేరా పోతరాజవలెను.

మాట:—వొరె చినమల్లుగ అల్లవాండె మద్దెల కొరుకుతావుండ్లాండె తమ అబ్బడితరమా || ౮ ||

వొరె వొరె అల్లవాండు నాగనరం మింగుతా వుండ్లాండు గొంతున బడేనేమో చూడరా || ౧౦ ||

వొరె అల్లవాం డెందెరా అబళ చాళం బట్టికిని వచ్చివుండ్లాండు || ౧౧ ||

వేటొకనిమాట:—వొరె అది అబళ శాదురా. తంబ్బురంబరా || ౧౨ ||

అమ్మతోడు తంబురా అది అట్లాం శెప్పూ తంబూరా || ౧౩ ||

వొరె వొరె అడెందిరా గణం మణం గణం మణం అనేది || ౧౪ ||

వేటొకనిమాట:—వొరె అది తాళం రా || ౧౫ ||

యేమి ఆదితాళమా, అండ్కు మేముతాళం || ౧౬ ||

వొరె వొరె ఆముద్దెలలోనుండి మాట్లాడువాం దొండ్రా || ౧౭ ||

వొరె ఆమాట్లాడు వాండ్లు వాళ్లుదా || ౧౮ ||

విద్యాంసుం డాడేమాట:—వొరె మల్లుగ, యేలినవారు కొలువై వున్నారు, మంచినమయం దాన మడుక్కునేము విడువరా || ౧౯ ||

గొల్లమాట:—వొరె నీకు దాన మియ్యకుంట్ట నేమి మరొక బాంపండి కిచ్చేరు పోరా || ౨౦ ||

అట్లా యేల అనేపురా నీకు అమావాస్యనాడు కూడువేళేముగాని విడువరా || ౨౧ ||

గొల్లమాట:—అయ్యా మీరు బాంపలేనా మాయింట్లో కూడు దినరో || ౨౨ ||

విద్వాంసునిమాట:—వోయి మేము బాంపలముగాదవవోయి మాయింట్లో కూడు దిండ్లుమా || ౨౩ ||

గొల్లమాట:—అట్లాం జెప్పవోయి, అయితే వోరే వోరే యీపట్టె నామూలబస్సునుయ్యను విడువరా వోరే, అల్ల జట్టువాండు వుండ్లాండా వాండు మాయావాది బాపలకొడుకు, కర్తలు యేళి యిరికించి నడ్డి యిరగ వడ్డించురా వోరే || ౨౪ ||

వా. అనిన విని వారి పాగుష్యంబులు విసలేక కాలుష్యంబున దొమ్మిసేసి యొమ్ముగా నిలిది దుముదారుగా నడచి యాగొల్లం బడద్రోసి విచ్చన విడిగా వచ్చిరంట యెటు నలెను.

వా ఇవ్వీధంబున వచ్చియ్యచ్యుతివిజయరాఘవధరాధినాథునిచెంగటంగూర్చుండి మంగళాశాసనంబు సేసిరంట యెటునలెను.

మంగళానిధవంతు అంగజనరూప! అఖండిత ప్రతాపాస్తు చండకర తేజ! దీప్తాయురస్తు తే దీనమందార.

వా. అని నానాప్రభంగులుగా విద్యాప్రసంగంబు నడపించిరంట యెటునలెను.

శ్లో బాదార్య మంగనృపభంగ విధానధుర్యం

శౌర్యంచ ధైర్యమపి శౌర్యపలాలనీయమ్

గూఢం చ సంచితరవీరవిలోభనీయం

యస్యాస్త్వహో విజయరాఘవసార్యభాను ||

చూర్ణిక. అయం కిల సకలమహీపాలమహాటాపలాలితచరణకమలయుగళో వీచ్ఛేన విశ్వవిశ్వంభరస్య, విభాషేన భాషావతే రినువాదఞ్చ రఘునాథస్య సంవాదఞ్చ సంసరిణస్య ప్రవాదఞ్చ భార్గవస్య ప్రతిచ్ఛంద ఞ్చ హరిశ్చంద్రస్య ప్రత్యాదేశఞ్చనభరతస్య ప్రతిబింబమివ చంద్రబింబస్య మూర్తిభేదఞ్చ కార్తవీర్యస్య వికల్ప ఞ్చ కల్పపాదపస్య ద్వీరుక్తి రివ దిలీపస్య పునరుక్తి రివ పునూరవసో విరాజమానో, న కేవలం చంద్రఞ్చ శీతలః తపనఞ్చ ప్రతాపశీలో, న కేవల మింద్రఞ్చ భోగీ త్యాగీచ ధనదఞ్చ, న కేవల మనుకూలో రామఞ్చ కృష్ణఞ్చ దక్షిణనాయకోపి, ఇందురివ కువలయాంసద

కరో నందకరితన పరితోషి శగోపాలః, సంగీతసరస్వతి, సాహితీభోజ, సంగ్రా
మగాంగేయో వితరణజితరాధేయో విలాసినిజన మోహనరూపధేయో విజ
యపారిభాగధేయో విజయరాఘవనామధేయో రాజాయ మధినసతి
రాజధానీన్.

చూళిక-ఖనుళవిలోచణ మధణే । యాభకర్పణ ధౌన్యపాదసాయేసో
భాహాభళభళపద్మో । ఆరవికారయ వియయరాఘవో వియయ ॥ ౧ ॥

అపశ్రంశము-పుణుకావిగోడితుంహే । డప్టుణ మణేణ్న రూపు అసమాణు
తాయయ నిర్భరవిరహ । స్పహాపు మణ్నరుదాసు భూపాలు ॥ ౨ ॥

ప్రాకృశము-భద్దం దేయ పుణేతుహ చంపయ రణ్నప్ప యేవసంచాళో
హరిన్దణంయితపజ్జ్వల మందిరిహి మాయ రాయగోపాళో ॥ ౩ ॥

వైశాచి-పావజ్యో గునసంజో బస్తునహచ్చానపూళసద్దమహదానో
నార్యవెన్ను సమానో లోకవిలోకస్స పున్నెనిమిచందో ॥ ౪ ॥

శౌంసేని-విదనయసో నశ్చిదిసో । జయయి సుహృద్దేదోయేసో
కణ్నపకభత్తి సీహో మణ్నరుదాసో మహీపాళో ॥ ౫ ॥

మాగధ-పుశుశకరాశన శరిశే నూవేణ హరియ్య మహిమాయే
దాణేహిం రాహేయే వియయయి రహుణాహశామిసంతానే ॥ ౬ ॥

దేశి-తీమలపణకర్ణారు తునుం ధణేసుదాతారు గాణబయకారు
సనురహళబృళదు నెదారు మహోదారు మన్నారు ॥ ౭ ॥

డిండిమము-కాంచినల్ల ద్వ్యంగ్గకం । ప్రాంచదుచ్చస్తనద్వయం
కాచి నంబుజలోచనా । రఘునాథసంరస నాథ శే త్యామ్ ॥ ౮ ॥

నూపకతాళము:-చందనాచలకంచరోదన మందనూగుతబృందసోదర
సంద్యకోవిరసంద్య సద్రసమండిలోడితకంచళోద్భవ ॥ ౯ ॥

వర్ణము-లితప్రభాన కలితప్రభాన రిపుభంగకృశిచంగ రణరంగభీమ
దివప్రదానప్రదానప్రధావిప్రహర్షణోద్భవలా విజయరాఘవధరాపురందరా
శ్లో. భునక్తు వసుధాశీలం విజయరాఘవత్యోపతిః
న్యసక్తు కవితాస్థితిం విజయరాఘవత్యోపతిః
నయం వ్రజతు మానసం విజయరాఘవత్యోపతి
శ్రియం భజతు సర్వదా విజయరాఘవత్యోపతిః ॥ ౧౦ ॥

శ్రియం భజతు సర్వదే శ్శత్ర లిజ్ లోట్ తస్యప్రశ్శయాయానాం విభా
యకత్వాత్ సర్వైశ్చైర్వసిద్ధతయా పునర్విధానం కథం సిద్ధపాదసత్వాత్ । విధే
రక్షితజ్ఞాపకత్వాత్.

కిముచ్యతే భో భువక్తు వసుధాతల మిశ్యత్ర “వింద్రంపదం భూమిగతో
సభుంక్తే” ఇతిరఘువంశప్రయోగానుసారేణ ఆత్మనేపదే ప్రయోక్తవ్యే కథం
పరస్పరదప్రయోగః.

అత్రైవ ముశ్యరం భుజోనవన యితి సూత్రానుసారేణ అనవనాథే
త్యాత్మనేపదవిధానా న్నాయ మాక్షేపః | నచ వాచ్యం | తర్హి తత్ర కాగతిరితి |
అత్ర అనుభుంక్తే అనుభవతీత్యర్థః తథాచ న దోషః.

మూట:—అవునోయి యెఱువంటి భ్రాంత్యుం డయినా యిఱువలె భ్రమసు
కొనునా | భుజిధాతువుకు అనుభవ మర్థ మని యెఱువలె చెప్పుచున్నా
వోయి || ౧ ||

వజ్రశుంఠ మల్లుభట్టిగాండు యేమోయి అనే అట్లు ఆయనా నాబ్రదుకు |
యిఱువంటి బ్రహ్మభోబ్రహ్మ కొడుకును యేమోయి అనవచ్చునా
వోరి నీవలె వుభయతో బట్టి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోకవుంటి నమరా || 3 ||

వోరి నీవు పుట్టి మూం డాయిత్రారాలు లే నిన్నటి సుమపడవు | నానంటి
యోగ్యుణ్ణిజాచి యేమి వదలేవురా శునకం వలె | పాదరక్షలు తీసి రెండు
ప్రహరింతుమో || ౪ ||

వోరి వృద్ధగార్దభమా | నోరుగల దంచున్ను నెత్తినోరు బెట్టుక కూయ
వచ్చినాండవు | కపోలతాడనం శేతునో | త్వమేవ గార్దభః || ౧ || త్వమేవ శునకః ||
౨ || త్వమేవ సూకరః || 3 ||

వా. అనిన విని నృపాలుం డే మనుచున్నాడు.

నాయనిమాట:—తాళిలోయి యేలకూశేరు.

విద్వాంసుడు:—పా పా పా పరాకా | రాణారామునికి సిసిసీసీత
యేంగావలెను

నాయనిమాట:—భళానోయి మంచాక్షేపం | యేమొ అంచున్ను వుం
టిమి యిటునంటి యెత్వమా నీవు.

వా. అని యొకనిం జాచి చేసన్న చేయఁగా నే మనుచున్నాడు.

మూట:—ఓ కుంభకన్యనికి భీమసేనుండు యేంగావలె.

పా: పా: పా: పా: ప్రప్రప్రప్రతిబంధి పట్టుచున్నాండవు.

— అయగ్రాహి. —

భావముననిన్ను గురిదైనతముగాఁదలంచి నేవయొనరించు విలుధావళి నెల్ల
శ్రీవిజయలూఢములు భూవిదితకీర్తులును దేవపరిభోగమును ధీవిభవముల్దం

తావళసమాహములుతావులతురంగములుకావలయుగ్రానుములువేనగలసాము
 శ్రీవిగడుగల్గుధరణీపలయనుందు నపురావిజయరాఘవ మహీవరినరేణ్యు||౧||
 తావిజగజంపుసిగపూవులనర్తుభుకుమోవిపలుగెంపుబుగుసావలునసాంపు
 శ్రీవిదులకించనాకతావిచురుకునగుతుమావుపయినెక్కిపురిలోవెడలిరాగా
 నీవగలుమాచిచెలిచేవగలుజొక్కుచునుబూవుజముదాడిదొంహవళికిఁజక్కె
 న్నావెలదినేలుకొనరావలదె నీపునయతోవిజయరాఘవ మహీవరిపరాకా-

క. భూతలమున శిబికర్లులు, దాత లనే సుద్ది సున్దరబృతి నిన్నెం
 చేతతె నెదాన్యఁ డెవ్వఁడు, రా తంజాపూరివిజయరావఘనృపతీ.

వా.అని యీవిధంబున నానావిధతాకికవెదికి ప్రసంగంబులు నడచుచున్న సమ
 యంబునఁ బుడమితేఁడు గడియ లడుగు మననఁట యోలునలెను.

నాయనిమాట:—ఘడియ లడగరా.

అన్నగళుమాట:—ఘడియారం ఘడియారం.

వా.అసమయంబున గడియారమువాడు వచ్చి గడియలు విన్నవించెనట యెటు
 నలెను.

శ్రీరాజగోపాలస్వహాయ: | ఘడియలు యరువయి.

వా.అనిన విని యవనీశ్వరుండు దిగ్గున లేచి యగ్గలిక మీఁత మన్ననారుల సన్నిధిఁ
 జేరి సన్నుతిచేసి పల్లవాధరలు గొలువఁ బల్లకి యెక్కి యుల్లంబు రంజిల్ల
 మెల్లమెల్ల నె భేరీన్పునరంగణంబుటహమురివధక్కాననుడుక్కాది వాద్యధ్వ
 నులు డిక్కఁగాహంబులఁ బిక్కటిల్లి నందంబున నందిమాగధబ్రంసవృ
 ద్వాననవద్య గద్యసద్యాగావంబులును భూనభోంతిరాళంబుల బోగుకలంగ
 రాజాధిరాజులు కైజీతంపుపౌఞులు నెన్నందగు మన్నదొంబుల నసమానల
 సమాననాహంబున మీరుహసమువాగును నద్వంద్యులగు విద్యత్కవులును
 జాణ లగుగాణలును బ్రవీణు లగు నైకికులును నటచేటివీర మర్దవిదూషకులుఁ
 గొలువ నగరప్ర వేశంబు నటించిన సమయంబున విలాసవతి వచ్చెనట
 యెటునలెను.

దరపు, సైంధవి - ఆదితాళము.

గజనిమ్మపండు చేకానుక పూని విజయరాఘవనిజేర విలాసవతి వచ్చె.

వా. ఈవిధాన వచ్చినవిలాసవతి దగ్గఱ నున్న యొకానొక హెగ్గడినిం జూచి
 యేమనుచున్నది.

విలాసతిమాట - వోయక్క మీయేలినవారిసమయ మేయక్క, విలాసవతి వచ్చె నని విన్నవం శేయనక్క.

వా. అనిన విని యగ్గలిక మీఱి హెగ్గడికత్తె యేలినసామిలో నేనుచున్నది. హెగ్గడికత్తెమాట - వోసామి యెవరో విలాసవతి యట వచ్చినానని యిన్నవం శేయిగునె.

వా. అనిన విని యనిశ్చయం జేమచుచున్నాడు.

నాయనిమాట - అవును నుంచి దే పిల్వో

వా. అనిన విని హెగ్గడికత్తె యే మచుచున్నది

హెగ్గడికత్తెమాట - రావో విలాసవతి యేలినవాగు పిలిచేరు.

వా. అనిన విని వారిజాక్షి చేరవచ్చి యే మచుచున్నది.

విలాసవతి - మొక్కేను మొక్కేనని చక్కని మన్నాగుదాస.

వా. అని యాగజమీనా విజయగాఢురధీశునికి గజనిస్తుపండ్లు కానుక యిచ్చిన నామేటి యాబోటినిం జూచి యే మచుచున్నాడు.

దరువు - ఎవంపఁగా వచ్చితి నెవరిదానవు, జరరాల తెలుపనె జాగు సేయకను॥

నినుజూచినంత నెనుననుచల్లనగూర్చి, ననజలోచననీవువచ్చినపనియేమి॥ ౨॥

రాకేందురదననీరాకమాకొకమేలు, చేకూర్చవచ్చినచెలుపునఁదో॥ ౩ ॥

వా. అనిన విని యాననఁబోడి యే మచుచున్నది.

విలాసవతి చదివే పద్యం.

నీ. శ్రీరాజగోపాల శౌరి చెంగిస్తుయు గగుడవాహం మిక్కి కదలిరాగ

రాజచంద్రునిరాత్రి గాజబింబానన యుగాంతినుతి నూచి యపుడు మిమ్ము

నారాత్రి కలలోన ఎక్కడమీఱంగఁ గలనీచయట్లుంపఁ గలఁగి మిగుల

విహంబుచే సాక్కి నునునికాఁకునుక్కి. నునను నీపెఁ జక్కి మనుశిహెచ్చఁ

బ్రొగపదమైన ననుఁబిల్చి పద్మగంధి, న్వాదికిని దొల్చు మచుచును సంగఁబనినఁ

గాంతిమతి చెలునంబు నేఘునిమీఱి, విజయ గాఢుర తెల్వన వేళ్ళ వినుము.

వా. అని వెండియు నాచేరంపఁబూన యానుంపఁబొధిపునిలో నేనుచున్నది.

విలాసవతి చదివేదీపిక

ఆయింతి మగువంతి యునుబంతి, కాయజుచికటారి కలికి మిటారి

ఘునీనివేళి పంకజస్తుదురాణి, నినుతిక్కేన మొల్లవిలెబోడి యుల్ల

కనులాక్షిపాలిండ్లు గజనిస్తుపండ్లు, వినులాంగిరములు విగులపరములు

కలఁగిగళము చొక్కపుశంఖుకలము, చెలునకర్ణంబులు శ్రీనర్తమూ లగు

హరిణాశ్చ కెమ్మోచి యన్మృతంబు నీని, శిరుశిలల్కుదురు నందమ్ము॥ ననును
వామాశ్చ ముక్కు సంపదగి మొగ్గనెక్కు, భూమినీశ్రేణుల్ పుష్పవత్రిములు
కలికకన్పొనులు నంగిజు విండ్ల గోచాలు, జలజనేశ్రీముఖంబు చంద్రసంధంబు
శోయ్యలిముంగులల్ శుక్లవసులు, నయ్యంగి నవలస ముఖవియ పొగడె
దామరసేతుణ తరుకాంతచేతి, హేమసౌందర్యంబు నెఱుఁప జలుందు
గలకలతి యూనిచ్చకాశంబు నేతి, లలిత గూంభాపిణింబు పుండు
గరిరాజగామిని కరుణింపజీగిని, హరిణచింతంబు హరిణుండు జూడు
గలికి నెన్నుదుటి చక్కచనంబుచేతి, నాళిశి రేఖ ముగూంబు ముంగు
నరుణినాసిక తిలోశ్శినుచుతి గాంగు, నునుచుతి ను క్షేశింబును వహించు
నచ్చుపూజో. ముండ్ల ముల్లు, ముచ్చుకంటికె గాంధీముళ కన గలద
నెక్కియ ప్రశస్తిపాంచాగతి న్యూను, పిల్లలంధముల్ చదివంగ నేర్పు
సంపుష్కరింద్రావ్య జంత్రిగృహము॥ సెలవోం విణ వా ముండుగా నేర్పు
పరవర్గగర్విముల్ నవచువిధోల్లేప, లోనినెగా రిచునీయువిధంబు నేర్పు
నొంది నాటకములు వింశతింబున, నాటించి కీళికల్ నిమిషింపనేర్పు
ప్రాలు ముక్తము లన వ్రా మంగ నేర్పు, నీల జ్యోతిషులు లింగుంపనేర్పు
మన్నాగుదా నేమాట లిం కీల, పిన్న ముప్పింబు ను నెలంగునో నేర్పు
వా అని ముకే య నే నునునున్నది

నాము - నాధ్యక్షుని పే - లాటతాము.

నన్నుగానొలపు గాంతకి నీటిగానె, మన్నునుదాంధీర ముక్కు నేమాళిక॥౧॥
శుక్కు నాటిగా తుంటులూ పూక, పిన్నులొంగు, చాల గాని నీయంగిను॥౨॥
నొలయంగ వెన్ను వేడినాడల్ల గుండెల చలి కాంక్షిడుమచ్చరింగను॥౩॥
శిన్యలె పువ్వికితాప పసెంపను, పుష్కర ప్రీతిగ దొమ్మ నీయంగను॥౪॥
వా అని ముకే య నే నునునున్నది

విలాసవతిచదవే నాధ్యము

క. పుంమున గుణమున నాచున, నా నా కాంతమటెంటి యింతులు గలరే
చేలునకు నీచే శిగుదావు, శిలయెగ నాయాంబ సీక శిగును పడేంద్రా.
వా అనిన విని య. పడ నేతి యుటచనాత్మకంబుచనచనాపిలానవత యగువిలా
సవతినిం జూచి యే మునునున్నాడు.

నాయంబు చదవే ద్వీపం.

చెలుచు మన్నులు శింగులు, పుండగు దేజ నెక్కి. పంచలుదు రాంగ
నీవింపుచును పడల్ల చంతి గాంతు, సౌవర్ణ మగునొక్కసౌధంబునందు

బ్రతిలేని రతనంపువ్రతిమన మించు, నతివ నొక్కతే జూచి యచ్చెరువంది
యేగాజకన్యయోయారాజవనన, యారారయ్యోరమయ్యారెయనుచుఁ
జాల నామదిలోన సంతసం బంది, బాలికామణివయి బాలి దలిర్పఁ
బరఁగుగోపాలుని ఘట్టనోశ్శచము, నెఱవేర్చి తగువారి నెమ్మిలోఁ బనిచి
యింతినిం బెండ్లాడ నేగోరియుంటి, నింతలో వచ్చితి విందీవరాక్షి
యిద్దఱికోరికె లీడేతె ననుచు, ముద్దియతోఁ దెల్పు మోదంబుమీఱ.

వా. అని యాధూధరణుం డాధరణాదుల బహూకరించి పంచినఁ జంచలాక్షి
యే మనుచున్నది.

విలాసవతి చదివేసద్యము.

క. స్వామీ నీతోఁ దెల్పిన, యామాటలు రాజచంద్రుఁ డెఱుఁగకయుండుక
నీసుంతుల నట పంపుము, తానుసమున కింకఁ జెలియ తాళదునుమ్మి.

వా. ఇవిధంబున నవ్వీలాసవతి యన్నరనాథునితో విన్నవించి మగుడి వచ్చు
సమయంబునఁ గాంతలమేలుబంతి యైనకాంతిమతి మకంకేశుకిరాత దురా
సనశరాసనటంకార హుంకారంబు సెరింపలేక చంచరీకర్పంకారింబు వారిం
పలేక కీగంబుల దాగి మీఱలేక శివడండంబునం గందళించు కుందుఁ దీర్ప
నేర్పరి గాక యాచందంబున నిందుకందర్పనుందానిలాదుల దర్పంబునఁ గదా
యని తన వీర విధువలేక కాఁకలఁబెట్టు రాకానిశాకరుని స్వకీయహృదం
తరినిరింతరితనిశిత శరనికేశముని మకంకేశముని నిందించె నట యెటువలెను.

కాంభోజి రాగము - అటతాళము.

పనరెదనడేర వెన్నలరాయ, పనరెద నడేర నీకు నే పగదాన నటరా!

బెరరించేవేమరావిజయరాఘవేంద్రుని, మునమునఁదోడ్కొనియడెచెలినచ్చీని॥

నామాటవినురా కల్పంకాయ, నామాటవినురామోరినీకుమోమోటలేదా
రామాపాంచాలునిరింపునాథశివయుని, బ్రేమతోదోడ్కొనిరామయిడెనచ్చీని॥

చెనకేపడేరా వెన్నలరాయ చెనకేపడేరా, నీవు నాపైఁ గినుక నేయుదురా
మనసిజాకారుని మన్నారుదాసుని, వనజాక్షి తోడ్కొని నచ్చీని యింతలోపద॥

వా. అని మఱియు నేమనుచున్నది.

కవి. చెక్కిలి నొక్కుచుఁ జిన్నిచన్నులు చీరి పుక్కిట విడ మొనంగి బుజ్జగింపుచును
అక్కునఁగదియించియంగఁ జిక్కినినన్నుఁ గ్రొక్కునఁ బైకోరాకాఁకదీఱఁగను॥
ముచ్చట మీఱంగ మోవి యానుచును, దచ్చననగ బాలఁ దమ హెచ్చనిపుడు
అచ్యుతవిజయరాఘవ యాదరింపుచుఁ, బచ్చవిల్తునికేళి బాస నన్నేలరా॥౨॥

వా. అని పలికి కాంతిమతి చెంతనున్న యింతులతో నేమని యాలోచన చేయుచున్నది.

ద. పంతముల్ పల్కెఁగాఁబలుమఱుమనతోడఁగాంతుని దెచ్చునాకాంక్షయీవేళ
దొరకునోదొరకదోతోయ్యలికిసముఖంబుదొరకిననునసిచ్చిదొరమాటలాడునా
మచ్చరంబున నద్దిగుగువ లీమాటలు అచ్యుతవిజయరాఘవునాలకింపనిస్తురా॥
వా. అనిన విని వనజముఖతో సఖినుణు లేమనుచున్నారు.

ద. తలిరుఁబోడి యింతతామసిందినపుడె, చెలువనీతలఁపెల్లె జేకూడె నమ్మ॥౧॥
మంచియుపశ్రుతిమగుఁబోవిననయ్యె నెంచిస కాంక్షంబునిదిగో ఫలియించు॥౨॥

వా. ఆసమయంబున మన్నారుదాసభూపాలుని రూపరేఖావిశేషంబులు గనుంగొని
యననృజనృజన్యాచనృధీనస్వాంత యై కాంతిమతీ కాంక్షకు సమాగమనం
తోషంబు మోచించు ధీచమశ్శృతిం గనుపట్టె జట్టుగైదువజోదు పట్టంపు
రాణియైన శోణాంభోరుహాకీరవాణి మురుపుమీస నెఱుకతయై వచ్చెనట
యెటువలెను.

ద. చెలువ మన్నారుదాసుపై పలపు నిలువలేక, కలనరింపుచునున్న కాంతిమతికిఁ
దలఁచినతలఁపెల్లె దార్కాణగాఁ ద్రొన్పలచెంగమ్మయెఱుక చెలువయైవచ్చె॥

ద. వచ్చె నెఱుకత హెచ్చుసొమ్ముల పన్నె మిన్నగ మెఱయఁగ,
మెచ్చగా నల కాంతిమతికిని మెలుగాగుజే దెల్పుచు ॥౧॥

వా. ఇవిధంబున పచ్చిన చెంచుమించుఁబోడినిం జూచి నెచ్చెలి సంతసంబునఁ
గాంతిమతికి నేమనుచున్నది.

చెలికత్తె చదివేద్దీపక.

విను కాంతిమతి యొకవింత గుఱవేళ, మినుకుబంగరుచాయ మెఱయు నెమ్మేను
నుచ్చాణిముత్యాల పాబగుకమ్ములును, గప్పురా జిగిమించు కస్తురిబొట్టఁ
బలుచని చెక్కులు బలుపుపాలిండ్లు, జెలువైనకెంకేలఁ జెలఁగు ప్రెశంబు
జాఱుకొప్పున నొప్పు సంపంగిరులు, సారిమో నజ్రాలసందిదండలును
బటువుముత్తియుముల బన్నసరాలు, గటిని ఘటించిన కనకాంబరంబు
విరులచెండును నెప్పిసింఘంబు మెఱయ, నురిమున బురుకనిహాయలుగాఁబూని
తలఁపులోనర్థంబు తార్కాణగాఁగఁ, దెలుపు మటంచుఁ బ్రార్థింపఁగా జనులు
ఎఱుకత యొక్కతె యిదె రాజవీధి, నొఱుపుగా వచ్చుచు నున్నదో యమ్మ.

వా. అని విన్నవించిన వన్నెలాఁడినిం జూచి కాంతిమతి యే మనుచున్నది.

కాంతిచుతిమాట... ఓవాలుగంటి గూచెంచుమించుబోడి నాపాలవెలయు
గోపాలునిపట్లంపుగాడియే శిష్టదు. ఇప్పుడు గ్రక్కను దోడి తేవే.

వా.అని పలికిన గలికిపలుకులు విని యాచరిజగంధి యెఱుకతసరసకు మరలి
మగలి వచ్చి యేనుచున్నది

చెలిక శ్రీమాట—గావే యెఱుకలమచ్చెక్కంటి మానెచ్చలి విలిచీని.

వా.అనిన విని యామిచ్చులాడి చుచ్చటికి వచ్చె నెట యెటునలెను.

వా.ఈగడి వచ్చిన శామినికకోకిలాణామను జూచి కాంతిచుతి సంతసంబున నే
నుచున్నది

ద. సంపంగిలోటలో సొంపొందు నేఁదివో, ము పొందునీట మేలుదేనశవో!

కోళ్లు నెఱుజూపె జెంగల్లు తెలిపయ్యె, నల్లు నీవెచ్చు యానతీనను!

కెంగు నీవిపుడు గీలించు రాశంబు, చెంగునలె దోచె బంగారుశల్లి॥

వా.అనిన విని యేనాగిచూసెనది చెలువుగా దా నెలయు నెలవు లే మని
పోవుచున్నది.

ద. గాకాసిరాఁదులఁ జీకాకుచేసి, రాకొనుననియింట రాఁచించియుంటి॥౧॥

దుండి గూబండిపొందింకిజెండాసి, దుండిగీసివీట మిండుగానుంటి॥౨॥

యెలమివక్కినదొంగిపుమాకిపుడు, నెలయునున్న గదానువీటనిపుడున్నాను॥

వా.అనిన విని యన్నారీనుఁ మన్నాగుదాసనానుధే మున్ననాక్కళంబున సంతి
రంగంబున సంతిసంబుది భ్రుతారాద్యగ్వికారాదులే చెంగు నాంగికాను
భావంబును శృంగారసూచకంబు లేన వాచికానుభావంబును దనం
దనచెలిమిన్న గుంతులు జూచి చిలువవు నవ్వె యగ్గలం బెవసిగ్గున
గించివననివనగ్గున చించలాక్షీని జూచి యాచంచుమించుబోడి యే
నుచున్నది.

ఎఱుకశిమాట—యెనుఱాడు గెనుఱాడు గెనుఱాడుగె దుండి, నీవు తలంకిన
తిలంపు నీవు తిలంకినతిలంపు నిజముగా శెప్పేనే నిజముగా శెప్పేనే, నక్క-
ముగా శెప్పేనే, తార్కాణగా శెప్పేనే, తార్కాణగా శెప్పేనే, దుండి,
అమ్మాయన్న అమ్మాయన్న మూలమినికి గూబుమినికి బువ్వదేవే బువ్వ
దేవే, అవ్వగురినూప మురింబులో ముత్యాలు దేవే ముత్యాలు దేవే,
దుండి

వా.అనియెఱుకల మెఱుంగులలోకి తనశిష్టాభిప్రదేవత నే మనికొనియాడుచున్నది.

ఎఱుకశిమాట—శ్రీరాజగోపాల, దోరికానాత, బంగారుమన్న, శంగమరేండా,

శండలంకార, నందునరావది, నల్లనిదేవరి, గొల్లలనామి, చంపకవనవాస,

సంపంగిరాయ, విజయరాఘవవరద, విజయసహాయ, నీవేనేనయి, నాతిలం
పున నిలిశి, యాకలికి తలంశినతలంపు, నిజముగా, బలుకనయ్య, నిక్కముగా
బలుకనయ్య, తార్కాణగా బలుకనయ్య.

వా.అని యెఱుకబుట్ట చేపట్టి రాజదండ్రునిపట్టి చేపట్టి యేనుచున్నది

అమ్మాయన్న, అమ్మాయన్న శైయిసూపు శైయిసూపు శైయిసూపునే
దుండి, దసముగల శయ్యే, దావ్యము గల శయ్యే, బంతు శయ్యే, గొడ్డు
ముల శయ్యే దుండి, అటునిట సూరక నే శెప్పగురివ్రాంకొని వినివే పూంకొని
వినివే దుండి, కండ్లంటి అడవి, కడుపంటి కొడుకు, కంబంటి ముండు నొండే
రెండే నొండు.

వా.అని మఱియు నేనుచున్నది

ద. మదిగాళ్ల వొచ్చుశిలంబునగిరిపరంచినది, అదిగిరినది పరచినది యేనుచున్నది

అరుమ్మంటి పండుకలవుంటిమః జేర్చిరిగిరింటి శివునిగిరింటిగావు||
యోగితిమాట -- అమ్మాయన్న, అతిం దే శివువాం గంటి అడిగేనే, అతిం
దేవితిమువాం గంటి అడిగేనే, అయితే శివుని వినివే దుండి.

ద. జనియించిండ్రికి జనియించిండ్రికి, అనిండ్రికి అనిండ్రికి నొండు వాడు||

మనకల మనకలందు మచ్చగిల్లి నొండు, అది మనకలదానల బరిగినవాడు||

కనకగర్భంబున గల కాబ్బదేవికి నన నుండ చనుబాలు గ్రానినవాడు|| 3 ||

ప్రసాదించి భాగ్యకోటిగానల కన్నంబు, యితివుగా నెట్టిదియియి యేలువాడు||

వేయూలు వేయూలు వెయిండు కీ. గానాయకం గెసిమించినవాడు||

అశ్రుజలీచల ముగు నంబుకు దాక్కా గా, యితి నైన నెట్టిలి యిదిగో చచ్చినే||

వా.అని పలికి యాకలికి చిలుకలకొలికి నీశ సకలబహుమతి లుండ జెంది యాయగు

కారింబి దేందీర సిజనందింబు నేను మమగంబు యుంబిచెంగటికి లనమాన

సోల్లంబు ముగు నిలాసనని నచ్చి యేనుచున్నది

శ్లోక గాగము - ఆదితాళము.

ఫలియించె నీకోర్కీ భావనో నేడు, చలువనున్నదాసుండు చలియఁ బెండ్లా

వా.అని మఱియు నే ముచున్నది.

[దునే.

శ్లోక గాగము - ఆదితాళము.

ఏనులవిం దాయె విజయరాఘవుని మాటలు,

మానవత్యో వినుము మనసు చల్లసరియ్యగి||

చక్కఁదనంబునకు సాటి యెవ్వరు లేరు, ప్రక్కకు వచ్చెను పణతి వగవనేలె
చెక్కిలి నొక్కి నేను జేరి చనవునఁ గూడి, అక్కఱతో నీ న్నాదరించెద నననే
కప్పుని మోవాని కోఁగిట బిగియించి, కోమ్మవిరుల దువ్వొ కొప్పు సవరించి
ముచ్చడించిన ప్రేమతోముద్దుఁ బెట్టి, యెమ్మెకాఁడుని న్నెంతైనలాలించేన ననే.
వా.అనిన విని కాంతిమతి యాయంతి నే మని యుపచరించుచున్నది.

కాంతిమతిచదివే ద్విపద.

నీవను తేవ యోనాఁత గల్లఁగను, నీవిరహంబుధి నేనేదఁగంటి
ననిత నీవనెడు సర్వాంజనం బొదవనఁ, దనస్త్రియుం డనెడు నీధానంబుఁ గంటి
లలన నీ ననుకల్పలతిక గల్లఁగను, దలఁప నాదుచునోరథఫలంబు దొరకె
కలికి నీనియెడి కలశాద్విలహరి, గలుగ వాగమృతంబు గలిగె నాపాల
ఉచితోపకృతిఁ బ్రత్యుపకృతి యెల్లు, రచియింప నేర్తునే రాజీరయన
తనవద్దనుండెడు తరుణులలోన, నెసరైన నీవంటి నెచ్చలి గలదె
ఇంకొకపారి నీ వీవల్కులెల్లఁ, గొంకక తెల్పువే కొమ్మ నాతోను
మన్నారుదాసుండు మన సిచ్చి నీవు, విన్నపించిన దెల్ల వినియెనా నేడు.
వా.అని నెచ్చలితోడ ముచ్చట లాడుచు నచ్యుత విజయరాఘవసార్వభౌముని
యాపదనాగమనంబుఁ బ్రతీక్షింపుచు వారిజాక్షి యున్నయనంతరకథాసం
విధానం బెటువలెను.

కవితచనము పద్యము.

చ. ఎనయఁగి సవ్వీలాసవతి యింపుగఁ బల్కినయట్టి పల్కుల
న్నససున మాటిమాటికిని మానిని చెప్పిమె ప్రేమనంచుచుం
గనకవిధాంగి కాంతిమతి కన్నులఁ గట్టిన యట్లు బుండఁగా
మనసిజబాణవర్షములు మన్నరు దాసుండు నోవ్వొ కి ట్లనుకొ.

భైరివి రాగము - ఆదితాళము.

చాలా దయవాఁడనె నరగున నన్నేఁగోవే,

యెలనే యీమోడి యెలనాఁగ నీకిపుడు || ౧ ||

చక్కఁదిమోవి యొసంగి చవులఁ దేలించితే,

చొక్కమా మురుపు ముత్యములు సుదతి యిచ్చేనే || ౨ ||

గారివంబున నన్నుఁ గోఁగిటఁ జేర్చితే, నీరాజదుప్పటి నలఁత యిచ్చేనే|| ౩ ||

పచ్చవిల్లునికేలి బాగుగఁ గూడితే, పచ్చలపదకంబు భామ యిచ్చేనే || ౪ ||

వా.అని మఱియు నే మనుచున్నాఁడు.

ముఖారి - అటతాళము.

వన్నెలాఁడి నీమీఁదివలపు నిలువలేనే, యెన్నరాని దయనేలవే మగునరో!
బొమ్మరమ్మల వమ్మఁజమ్మ చన్నులముద్దు, గుమ్మనాటొమ్మ గుమ్మవే మగునరో॥
అలరువిల్తుని కేళి వెలయింపవే నన్ను, కలికి విజయరాఘవుండు నే॥
వా.అని మఱియు నే మనుచున్నాఁడు.

పరము - సావేరి రాగము - దరువు.

గద్దటి చిలుకలు గద్దెంపుచు పదరీని వద్దని పలుక నె ముద్దుగుమ్మ! యీ
ప్రొద్దు నిద్దర కంటికిరాదే॥

తుంటవింటి యెంటరి నా వెంట నంటేని! కెమ్మోవిపంటిమొనకు నంటు
సేయవే యోవాలుగంటి నీజంటఁబాసి యెంటినుండ నే॥

ప్రతిలేనిచిలుక పలుకులు పలుక నె నాతోను, రతిరాజసముండ నైసట్టి రఘు
నాధశనయుండ నే॥

కంజాక్షిచూడ నె కరుణించి నెనరుతో, నంజపురి మీలేటి దానహారుండ నే॥

బంగారు గిన్నెలనంటి బట్టునైన పాలిండ్లు పొంగుదుఁ బాలింపవే
పొలఁతి విజయరాఘవుండ నే॥

హరువుగ నన్నేలు మలుక లేల సేసేవు మరునికేళి ననుంగూడవే మగువ
నీదాసుండ నే॥

వా.అని మఱియు నే మనుచున్నాఁడు.

కవి.చానరో నీదుచక్కఁదనం బెల్ల వీనులవిందుగా వినునుఁ బొక్కిలినే!

తేనెలుగులుకునీ తేల్తున కెమ్మోవి, పానకము దయసేయవే బాగు మీఱంగను.
వా.అని మఱియు నే మనుచున్నాఁడు. నాయండు చదివే పద్యం.

నీ. పలుమాలు పిలిచినా పలుకక యున్నావు పంథిమీవేళనా పద్మగంధ
యెంత నేవేడినా యెలమిలోఁ జూపు సరిస మీవేళనా సన్నుతాంగి
చేరి నే మ్రొక్కినా చేరేదీయ వదేమి సప్రస లీవేళనా పువ్వుఁబోఁడి
కదిను నేనచ్చినా కొఁగిలింప వదేమి యెలక లీవేళనా బలదవేణి
తగుణి నీదానుండను దయను సన్ను, నేనసేయిందుఁగోరాదె చెలియనీవు
మరుఁడు దండెత్తె నామీఁద మగువ నీదు, చరిణపద్మంబులకు నీదే శరణుశగిలు.

వా.అని మనుజవల్లభుం డుల్లంబునఁ గలంక మల్లిడిగొన నల్ల తాంతభల్ల నిశితశర
పశంపరి సైరింపలేక పిఠాం బాఁపలేక మెఱుంగునూ రెపులంపు తారఁ
గుపైఁ జేరి దురిసగాహమోహపారిపశ్యంబున నుండుసమయంబున నాయం
బుజాక్షులు తినులోఁ దాము సైఁగల సన్నుల నే మనుచున్నాఁడు.

నావేరి రాగము - అట - గురువు

ఎలనాగనూది తెగూవిభు మోహంబు, మోదిగూచితీ నెంతవీం తాయెనమ్మ॥
నలినాళ్ళి వింటివా నాగుసేపలుకులు, అలివేరి వింటివమ్మా అందంబుగానె॥౨॥
అందచందంబు నాటపాటచేసి, సింహములు సునీక్షి హెచ్చటనమ్మ॥౩॥
ఇంకొకపొందునా నొలుగనిచందాన, నెంతయుఁబ్రతిమా కాంక్షపై నుంచె॥౪॥
నాచేనాగు లేళ్ళనిశిల సేని, నొదియుటుకంటిసెమింటికూయెందెన॥౫॥

వా ఆ ముందుంబుల మన్నాకుదాసధరాపురించుని చెందిటికిఁ జక్రధరచక్ర్యులగు
శత్రుశ్రుత్రీపవాస తాతయీచాన్యలగులు విజయించి రింట యెటువలెను.

ద. ముగు నెనహొక్కలు ముత్యాలుకుట్టలు, సరివేనినానిజంటలుజుట్టలు ।
హుమోందు నాజవే మచ్చత్రమునీడెదిగును శ్రీనవాస దేశికులు నచ్చిరి.
వా. ఈచందంబుల నచ్చిస యుచాగులు శివుని నందంబాచరించిన యాచం
దసగంధుల జూచి యానిని యుంపిచ్చేరు

ఆచాగులు చదివే దీప్తిం

సీ. ఎప్పుడు చచ్చినా యదుగుగాని నె నచ్చి పావముల్ నేవించి భక్తిరూపం
గనంపె గురుగుదు గద్రిక్కున నుంచి మమ్ము బూజించును నెచ్చిరూపం
నేము ర్గజ రాగని నెంతయుఁ బ్రేమచే నెదురుగా రాట్టి పూర్వముమీమి
చెంతిఁ గూర్చుండిన పంశోష మురురింగి బలకకయున్నట్టి భావమేలు
మన్న నాకుకొరకుంపు మహిమలను, మనకసాధ్యంబు లెచ్చి మునుహినికలవె
మనసులోని నున్నట్టి నుతి నుదేయి, నేలిరుణా బ్రహ్మనిన్న యోచెనులొరి
వా. అని యుంపిచ్చిన శ్రీనివాస తాతయీచాన్యలతో నామచకచ లేమను
మన్నాగు

ముగియ - ఆది - విగువు

ఏ కాంతియో కాని యె కాంతి మొకిటి, గూకాంతివనఁ దెల్పెనందంబుచూడె.
వా. అని చిసి చిగిసిననెనుండె గురుగాయకట్టభద్రుండు విశిశియంపగు
శివశివ గునిమీను ముచ్చెంపును గుంపించి నామహాకృభావుం గెగు
విజయగాఢుల నాన్వీగముండు శుభకరం బెనగుకరి విజృంభంబునె గిరింక
దో తెలివీఁ జెంది మందనందముగి జెందంబుల నానందంబు గంపలింప
నాశిగులునంశివంపనుడికి నందంబం బాచరించి యేమియు మందలించ లేక
గున్నచందంబు జూచి భీవాతిరి మెఱును నాచాన్యలేమనుమన్నాగు.
వా. ఆచాగులు చదివే దీప్తింద.

మన్నారదాన నీమనసు నే గంటి, విన్నదనం బింక విడువుము నీవు
 కలికిపై వలచిన కారణం జేమి, తెలిపెద విను తేటతెల్లమిగాను
 ద్వాపరయుగమున వచ్చిచంద్రుండు, గోపాలుచెంతకుఁ గుతుకంబుగీమీఱ
 రవిశశినేత్ర శ్రీరమణీకళత్ర, వివరింతు వినుము నావిన్నపం బొకటి
 తరణికుమారియై, తగు కలిందజను, బరిణయంబైన యప్పగిదిని నాడు
 చిన్నికొమార్తను చేకొనిరెండు, కన్నులు సరిగానె కనుగొనవయ్య
 అన విని గోపాలుఁ డాచంద్రుఁజూచి, నెనరున నీట్లనె నీడుచెల్లెలిని
 వేడుకతో మేము పెండ్లాడ మేన, గోడలయ్యెను నీడుకూఁతురు మాకుఁ
 గలియుగంబున యశోగరిమచే ధరణి, బొలుపొంద రఘునాథభూనాథమణికి
 విజయరాఘవుడన విఖ్యాతిగాంచి, ప్రజలెల్లగొనియొడఁబ్రభవించునపుడు
 తనరెడు నక్షీణద్వారకాస్థలిని, జనియింపుదువు రాజచంద్రుండ ననఁగ
 నపుడు నీకన్నియ నమరఁ బెండ్లాడి, యవరిమితశ్రీః నలరింతు ననియెఁ
 గావున విజయరాఘవ వశ్య నీవె, భావింపగాను గోపాలదేవుడవు
 చంద్రుండె యారాజచంద్రుండుగాన, నాంద్రమోదమున నాజననాథసుతను
 అతివలమ్బింపఁ యనఁదగు కాంతి, మతిఁ బెండ్లి నేసెన మనుజేంద్రనీకు
 సరగున నారాజచంద్రునకేము, నిరుపమంబుగఁ జెల్చి నీగుణావళులు
 తనయపెండ్లికి ముహూర్తమునిశ్చయించి, మనసురంజిలనిదెమంలివచ్చెదము.

వా.అని పలికి యయ్యారాజ్యసర్వండు విజయరాఘవమహీకాంతుని యంతరం
 గంబునకు సంతసం బొసరించి బంగారు టనమల రంగారు వింతవగపనుల దం
 తవు పల్లకి యెక్కి చెంతలను శ్రీవైష్ణవశ్రేణులుగొలువ నగ్గలం బగు హెగ్గా
 శైలు దిగ్గగనంబులు నిండ మెండుగా మ్రోయ సువర్ణదండరంజితంబు లగు
 వింజామరంబులు వీవ నిస్తంద్రచంద్రమండలరాజమానంబు లగువాజపేయ
 చ్చుత్ర శతంబులు వరుసగా నిరుగడల ధరింప సుభిఘ్నతథారాపూరితంబు
 లైన దీపికానికరంబులు పరిచారకప్రకరంబులు శరంబులం బూని క్రందు
 కొని నందడిగ నడవ మాపాల వెలయు గోపాలుం డీమహామహంబుండె యని
 యాబాలగోపాలంబును నందంద సంనసంబులుసేయ నానందింపుచు సకల
 వైభవసాంద్రుం డగు రాజచంద్రునిపాజగంబునకు వచ్చునవసరంబున రాజ
 చంద్రుండు నెదురుకొనవచ్చునట యేటువలెను.

సారంగ రాగము.అటతాళము.

రాజాధిరాజులు భమణితోఁ గొల్వంగ, రాజచంద్రుండు వచ్చె రాజసం
 బునను ।

వా. ఈరీతి నెదురుకొన్న యారాజచంద్రుండు హృష్టాంతరంగుం డై సాష్టాంగ దండప్రణామంబు గావించి యర్ఘ్యపాద్యాదుల బహూకరించి యంతఃపు రంబుఁ బ్రవేశింపఁ జేయించె నట యెటువలెను
వా. తదసంతరంబు ముదం బంకురేంపఁ జెలుపుమీఱఁ గులకాంతలుఁ దాను బహువిధోపచారంబు లాచరించి కాంతిమతిచేతి మ్రొక్కించిన నక్కన్యా రత్నంబునుగ జూచి యాచార్యు లేమనుచున్నారు.

ఆచార్యులు చదివెడి పద్యము.

క. విజయమునఁ గరుణచేతను, విజయని రాఘవునిఁ బోలు వీరవరు నీ
రజముఖ వివాహమయ్యెదు, నుజనులు గోనియాడునట్టి శుభములుగలుగున్
వా. అని దీవించిన యాదేవతావైభవుం డగు నాచార్యునిరూపిజూచి రాజచం ద్రుం డేమనుచున్నాడు.

రాజచంద్రుడు చదివేపద్యము.

క. దేవరి యిటు విజయించిన, భావం బిదియేమి తెలియఁ బలుకఁగవలయున్
నేనకుఁడఁ గాన నిప్పుడ, కావించెదఁ గోరినట్టి కన్యము లెల్లన్.
వా. అనిపలికిన రాజచంద్రునితో నాచార్యు లే మనుచున్నారు.

ద - శంకరాభరణము-ఆదితాళము.

వినుము రాజచంద్ర మావిజయరాఘవుండునీ, తనయను బెండ్లాడఁ దలఁ చినాఁ డిప్పుడు || ౧ ||

ఈపెండ్లి చేకూర్చ నేము వచ్చితిమి, రేపు ముహూర్తము నీపుత్రినిమ్ము || ౨ ||
వా. అని పలికి యామన్నారూదాసుగుణము లే మని నల్లంపుచున్నారు.

ఆచార్యులు చదివే ద్విపద.

[దు

వినురాజయతఁడుమాప్రియ శిష్యుఁడగుచు, దనరును మన్నారూదాసాహ్వయుం చిన చెవ్వియాహ్వయక్షీతిగోప్తనప్త, ఘనుఁడచ్యుతక్షమాకాంతు పోక్తుండు రఘునాథమేదిసీరమణుచాత్రుండు, మఘవసమానుండు మహితవైభవుఁడు నాహితీభోజండు సంగీతవేది, బాహువిక్రమశాలి భానురశైలి చాతుర్యధుర్యుండు సర్వార్థదగ్ధి, జాతివార్తలమేటి సద్గుణపేటి న్యవరజనత్రాత సంపద్విధాత, విపులక్షీరివిహారి విమతవిదారి తనరుషోడశమహాదానదీక్షీతుఁడు, అనిశంబు లక్షవిప్రాన్నప్రదాత మనసిజాకారుండు మానధనుండు, వినయాన్వితుఁడు కవిజనబోషకుండు నీతిఁ మనురాజ నేర్పరి మిగుల, దాతలరాయండు దాక్షిణ్యశాలి మాటలమంచి ధర్మప్రవృత్తుఁడు, నాటకపరిలోపి నతజనబోషి ఆజానుబాహుండు నచలధైర్యుండు, రాజరాజనిభుండు రాజప్రభుండు

చూడఁ గల్గినవాఁడు చుట్టాలనురభి, యాధితప్పనివాఁడు నాశ్రితాననుఁడు
రసికుండు నెఱజాణ ప్రాబంధికుండు, నొనవరియుత్సాహి యుచితజ్ఞఁ డరయ
రామాయణాదిపురాణపారీణుఁ, డామోదసంధాయి యుఖలాటిశాయి
శ్రీరాజగోపాలసేవాపరుండు, వీణాధివీరుండు విజయరాఘవుఁడు
అతని గుణంబుల నభినుతించగను, జతురామ్యునకు నైన శత్రుమే జగతి
అటువంటి మేటి నీయల్లుఁ డైనపుడె, యిటువంటి భాగ్యంబు నెవరికిఁగలదు.
వా.అని మఱియు నే మనుచున్నాఁడు.

ద - మధ్యమావతి - జంపెతాళము.

ఈపూర్వస్వతంత్ర మిపు డెలియుదువె, యోపార్థిపచంద్ర యుచిత
మీతలంపు || ౧ ||

కులమును శీలంబు గుణము సూపముఁ జూడ, కళావతినుతునకు నీ కన్ని
య కమరు || ౨ ||

ఏమాన తిచ్చినది యితవుగా మదినెంచి, ప్రేమ నీకూఁతునికిఁ బెం
డ్లొనగూర్పు || ౩ ||

వా.అనిన విని రాజచంద్రుఁ డే మనుచున్నాఁడు.

దరువు - ఘంటారవము - ఆదితాళము.

పదివేలసకులతోఁ బరఁగివవాని, హృదయము నాశనయ్యెని నెన
యంగాఁ జేర్చునా.

ముఖారాగము - ఆటతాళము.

ఎలమి పవతులలోన నీచిన్నపడుచు, చెలువునిమనసురా సేవచేయనేర్చునా.

శ్రీదారరాగము - ఆటతాళము.

కలనైనమీమాట కాదన వశమె, తెలుపందగినవిధము తెలిపితిఁగాని.

వా.అనిన విని శ్రీనివాసతాతయాచార్యు లేమనుచున్నారు.

ఆచార్యులు చదివే పద్యము.

నీ, విజయరాఘవమహావిభునిగుణంబులు విమరించ నలవియే విభువతంస
కామినులెందఱు గలిగిన నందఱి సమముగా నేలెడు స్వారి యతఁడు
పసిబిడ్డ యైనను భావంబు రంజల్ల దిద్దుకోనేర్చిన ధీరుఁ డతఁడు
చనవిచ్చి పడపెనా కాశ్యతంబుగ నిల్చు నితరరాజులసాటి యెంచనేల
ప్రేమతోడుత నేఁబూని పెండ్లిసేయ, పవతులందఱు నీవుత్రిసాటియెవ్వ
రంకనాలోచనలుమూనియిప్పుడునుతను,విజయరాఘవునకునిమ్ము వేడ్క మీఱ.
వా.అనిన నిని భమణిగృహసాంద్రం దగురాజచంద్రం దాచార్యవర్యునితో
నే మనుచున్నాఁడు.

రాజచంద్రుండు చదివేద్దీపద.

బొనయ్య మీరిటు లాసతీయంగ, నే నుత్తరం బీయ నెంతటివాడ
స్వామివారు తనకు పకలభాగ్యములు, వేమాటు చేకూర్చు వేల్పువుగాన
నాముద్దుపట్టిని నరవతు లెంచఁ, బ్రేమ మన్నరుదాసవిభునకు నిత్తుఁ
బొంతసంబులు చూచి పుత్రికామణికి, గాంతిమరికిని లగ్నము నిశ్చయించి
పెరిమమీఱఁగమీరె పెండ్లి పెద్దలయి, యిరవొందఁ బెండ్లి నేయింపఁగావలయు
వా. అని పల్కిన రాజచంద్రునితో నాచార్యశిష్యామణి యేమనుచున్నాఁడు.

ఆచార్యులు చదివే పద్యము.

గీ. మన్ననారు రథోత్సవమహిమ తేవె, వేడ్కఁగావించి యెంతయు విభవమలర
వినుము నిత్యము తాంబూల మొనరఁ జేయ, నీడునగరికి వత్తుము నిక్కముగను.
వా. అని యానతిచ్చిన యాచార్యచంద్రునకు రాజచంద్రుం డమూల్యంబు లగు
కనకాంబరమాల్యంబులు ననర్ఘ్యంబులగు మణిభూషణంబులు సారఘన
సారతాంబూలంబులు నమర్పించినఁ గైకొని యమ్మహామహంధు నిండువే
డుకతోడ నుముఖుండై నముఖంబునకు మరలి వచ్చి వన్నెమీఱ మన్నారు
దాసునితో నేమనుచున్నారు.

శేదారగౌళ - ఆదితాళము - డ.

ఫలియించె నీకోర్కీ చెలువమన్ననిశ్చవ । నెలమిపురోహితుల నిటకు రప్పింపు.
వా. అనిన విని మనుజేశ్వరుండు శ్రీరాజగోపాలరథోత్సవంబు శేఖరించి యసంత
రంబు హితులైనపురోహితులరప్పింప నచ్చటికి వారువచ్చిరటయెటువలెను.

డ - రేవగుప్తి - ఆదితాళము.

పట్టుకుల్లాయలుపెట్టి పంచాంగములు చేతఁ । బట్టి పురోహితులు వచ్చిరావేళ.
వా. ఇవ్వీధంబున వచ్చిన పురోహితులం జూచి యాచార్య శేమనుచున్నారు.
ఆచార్యులమాట—రారయాపురోహితులార! మీరు యీనగిరికి నూరుతరాల
నుంచి తగులైనవారుగనుక ముహూర్తం గలవారు, అటుగనుక కనకాంబర
మున్ను ముడుంగరాలలోట్టుకూడా నగరిముత్తైదువులచేత పండు పసపు బం
గారు పెంకాయలు పూలు ఎక్కులాకులు మొదలైనకోళనద్రవ్యాలు బట్టిం
చుకొని మేళతాళాలతో నూదా ఆరాజచంద్ర మహారాజగారివగరికి పోయి
కేధూవరుల వేరింట సంతోషముగా పొంతసంబులు జూచి రేవుచంద్రతారా
బలాలు గలిగిన శుభదినంబు గనక రాత్రి యిరవై అయిదవఘడియను సింహ
లగ్నమందు వివాహముహూర్త మని తెలియంబలికి నిశ్చయతాంబూలం
నేయించి రారయా.

వా. అనిన విని పురోహితులు కల్యాణఘటన ప్రవీణులై సకలశోభనవైభవ ప్రచారంబు లాచరించి మగుడి వచ్చి యాచార్యవట్టభద్రునితో విన్నవించ నాచార్య లేమని యానతిచ్చేరు.

ఆచార్యులమాట. — రారయో పురోహితులార మీరాక శుభాకంఠ బయ్యెగన క సంతోషమాయను. ముందర నాంద్యాహ్వానాది శుభాచారంబు లాచరింప రయో.

వా. అనిన విని హితులైన పురోహితులు ధీచాతుర్యంబు మెఱయ నాచార్యానుమతులై డెందంబున నానందంబు గందలింప నాందీదేవతాహ్వానంబు గావించి హృద్యతరవాద్యఘోషంబులు మేడురంబుగా నామేదినీభుని సాదరంబుగా వాటం బైన పెండ్లిపీటయం దుంచి ఫలతాంబూలంబుల వడిగ నొడినింప నత్తటి ముత్తైదువలు వచ్చిరట యెటువలెను.

ద. అచ్యుత విజయరాఘవాధిపు పెండ్లికి, ముచ్చటలాడుచుముత్తైదువలువచ్చిరి.

వా. ఈసరణి వచ్చిననువాసినులు నేనలు వెట్టికొట్టంబులు వెట్టిరట యెటువలెను.

ద. సువ్విచున్నారదాసమవిర్వరమ్యహర్ష్యవాస, సువ్విగుచిరముఖవిలాసమవిస్సువిస్సువ్విచోభామిచాలసువ్విఘటనవినుతశీల, సువ్వియువతిపాంచాలసువ్విసువ్విసువ్వి మున్నధాకార సువ్విమకవినుందార, సువ్వి సార మగుగాహరి సువ్వి సువ్వి.

వా. అంతట సంతఃపురకాంతలు మెచ్చగా సచ్యుతవిజయరాఘవధరాపురండు సకు రంగుమీఱ మంగళస్నానంబు నేయింప నామహామహంబు వివాహ సమయ సముచిత శృంగారంబు నుప్పొంగుచుఁ బూనె నట యెటువలెను.

కవివచనము ద్విపద.

మన్నారదాసుండు మగువ లందిచ్చు, పెన్నజాజ విరుల సరములు చుట్టి
నరులైన రతనాల జంటచే మెఱయు, బురుపారుమొల్లట్టి పొంగంబు మీఱ
నొప్పైన సిగమీఁద హోయలు గన్నట్టి, గొప్పముత్తియములకుచ్చు గీలించె
మంజుడులను మించు మగతాలచేత, రంజిల్లునట్టి తురాయి ధరించెఁ
జెలువైన చెక్కులజగి దులకింపఁ, బాలుపొంద ముత్యాలమురవులు పూనె
నతులితీలీలఁ గట్టాణిముత్తైములు, జతలు గూర్చిన పెద్దచొక్కట్లు పెట్టి
గరిమఁ గెంపులదామకంబులకంట, సరములు గళమున నవరించె తేక్క
బునుసాహిజాయపైఁ బాలుచుముత్యాల, నెఱజంట యుజచట్ట నీటుగాఁదొడిగి
తులకించు నీరాజి దుప్పటి గట్టి, నలనొప్పే నజ్రాలనంకియుఁ దాల్చెఁ
గరి మొప్పు నక్షత్రకంఠమాలికయు, నరిలేని జాతిచచ్చల చిల్కతాళి
మెఱుంగైన కెంపుల మేల్పుతకములు, నొఱపైన నజ్రాల యుత్తరిగలును

బంధరత్నముల బాహువుదులును, మించుమానికముల మెఱయుతాయెతులు
తావులవచ్చులఁ దగుకడియములు, జీవరత్నంబుల చేసరంబులును [ములు
వెలయువచ్చుల హంపీరతాయెతులు, పాలుపొందఁ జాలుకుకెంపులయుంగర
నలకొను బిరుదుపెడెము మొదల్లాఁగఁగలుగుసొమ్ములుమేనఁ గైసేసెనపుడు.
వా. ఇవిధంబున సింగారిండుక దేశికాగ్రణి యాశీర్వదించి యొసంగుబాసి
కంబు వాసిగా ధరించి దిగంతరనిరంతరిత భేరిమృదంగపటహ పణవమురవధ
క్కాహుడుక్కాదివాద్యవిశేష ఘోషంబులు పుండరీకభవాండ భాండం
బులునిండ నిశ్చేణికాశ్రేణికల దేదీప్యమానంబు లగు దీపికావితానంబులును
సాంద్రతరజ్యోతు లగుచంద్రజ్యోతులు బాణవిద్యలు రాణింప నొప్పుగల
పూలచప్పరంబుక్రింద విజయరాఘవపట్టభద్రుండు భద్రగజంబు నెక్కి
వచ్చెనట యెటువలెను.

ముఖారిరాగము - ఆదితాళము - దరువు.

గజరాజంబు నెక్కిఘనవైభవంబుమీఱ, విజయరాఘవేంద్రుండువీధిలోవచ్చె.
వా. ఈరితి ధారుణీవరిణి యూరేగి వచ్చు సమయంబున రాజద్గుణనాంద్రం
దగురాజవేంద్రుండు తనయనుంగుతనయ యైన కాంతిమతికిఁ బెండ్లికూఁ
తురు సింగారంబు చేయించెనట యెటువలెను.

మంజరి. ఆంగనలావేళ నలకాంతిమతికి, మంగళస్నానంబు మమతఁ జేయించి
ఉవిదకుఁ బాపట హామలుగాఁదీర్చి, కోమలికిని పెండ్లిగొప్పమరించి
బంగారుపూవులపావదమీఁద, రమణికిఁ గనకాంబరంబుఁ గట్టించి
రామకు ముత్యాల అవికయుఁ దొడిగి, కాంత నెన్నుదుటిపైఁ గస్తూరి దిద్ది
కలకంఠికన్నులఁగాటక దీర్చి, పాలఁబెక్కున దృప్తిబొట్టును బెట్టి
జన్మని వీనుల జవాబిదియుంచి, కొమ్మనెమ్మేనఁ గుంకుమగండ మలఁది
సారిది పాపటబొట్టు సూర్యచంద్రులును, మురువులు బవిరెలుముత్యాలకుచ్చు
కొప్పుబిళ్ల తురాయి గొప్పముక్కఁజయఁ, బంజలకమ్మలు బన్నసరాలు
కంటనరుల్ ముద్దుకంటె తాళియును, నొటపైన కుతికంటె నుత్తరీగెలును
దండలు తాయిలల్ తళుకుగాజులును, చేకట్లు కడియముల్ చేసరంబులును
పంచరత్నంబుల బటుపుంగరములు, గంటలమొలనూలు గొళసరములు
మురువైన యొడ్డగమును పండియలును, నాదిగాఁగల్గిన యాభరణములు
కాంతిమతికిని కృంగారింపిరపుడు.

వా. ఈలాగున బాలుఁగంటికి లోలవిలోచనలు కైసేసి కళ్యాణమేదురం బైన
కళ్యాణవేదికకుఁ దోడిరెచ్చిరట యెటువలెను.

ద. చెంత గాంతలు గొల్ప సిగ్గుపొకంపఁగాఁ, గాంతిమతివచ్చెఁ గల్యాణవేదికకు

వా. అత్తటి నత్యాదరంబున ముత్యాలసేనలు చల్లుచు భాసురగుణసాంద్రుడగు
రాజచంద్రుండు విజయరాఘవమహీంద్రు నెదురుకొననట యెటువలెను.

ద. ఎదురుసేనలు చల్లుచు నెలమి విజయరాఘవుని
ముదమునఁ దోడితెచ్చి ముదితహోగూడ
నదయుఁడై యలరాజచంద్ర భూపాలుండు
ఉదిరి పెండ్లిపీటపై నుంచె వేడుకను.

వా. ఈవిధంబున నావధూవరుల భద్రప్రదం బగుకాంచనభద్రవీథంబున నుం
చినయనంతరంబ హితమతులైన పురోహితులు వివాహసంకల్పంబు నడ
పించిరిఁట యెటువలెను.

సంకల్పము. శుభ శోభనే ముహూర్తే అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయవరాహే శ్వేతవరా
హకల్పే వైవస్వత మన్వంతరే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భరత
వన్దే భరతఖండే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యవహారే చాంద్రమానే శుభకృన్నామ
సంసత్సరే ఉత్తరాయణే వసంతర్తా వైశ్రమానే శుక్లపక్షే అద్యపంచమ్యాం
శుభతిథౌ గురువాసర యుక్తాయాం శుభనక్షత్ర శుభయోగ శుభకరణ
యుక్తాయాం అస్యాం శ్రీరఘునాథభూపాల కుమారస్య అచ్యుత విజయ
రాఘవ భూపాలస్య ఉద్వాహఖ్యం కర్తకరిష్యమాణ తదాదా శుభ్యం
శుభ్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ పుణ్యాహవాచసం కరిష్యే.

తదేవలగ్నం నుదినంతదేవ తారాబలం చంద్రబలం తదేవ
విద్యాబలం దైవబలం తదేవ లక్ష్మీవతే తేంఘ్రియుగం స్తరామి.

సుముహూర్తో స్తవిత్యనుగృహ్లాంతు సుముహూర్తమస్తు సుప్రతిష్ఠితమస్తు.

వా. అని యీవిధాన దేవతాహ్వాన నాం ద్యగ్నిముఖ స్నాతకవ్రత పునః
పుణ్యాహవాచన అంకురార్పణ కన్యావరణ మంగళార్చక నవవస్తుధారణ
మంగసూత్రధారణ వివాహ ప్రధానహోమాది శుభకర్తంబు లాదరింపఁ
జేయించునమయంబునఁ బురోహితుల కొకరికొకరికి సంవాదంబు నడచె
నట యెటువలెను.

పురోహితుల మాటలు.

కొండుభట్లమాట-అప్రసాద యల్లుసోమయాదులు నూగుతరాలనుంచి యీ
యింటికి తగులైన పురోహితుండ నే నుండంగా నీవెవ్వండి కొడకపు నా
స్వాతంత్ర్యం కొంగుముడిరూక తీసుకపోయ్యేటట్లుగా.

యల్లుసోమయాదులమాట-యేమోయి కొండుభట్లు మాతాతకు చవ్వపు
నాయనివారు పాంకెన సంభావన కట్టడ చేతివ్రుండంగా నీవెవ్వండవు అవసా
రించుకపోయ్యేటట్లుగా మాయన్న కొడకవా.

వోభళభట్లమాట - అవురా నరసంభట్టిగా నగరింటి సహస్రనామపూజకు సువన్నాపుష్పాలు గలవే అవల్లా ఆపహరించి బదులుగా మొలాముచేసిన పూలు తెచ్చివేస్తేనే యిది నగరివారు వింటే అట్లాగే శేషించరా యిది యెంతలేదని కనిపించుకాకవుంటే నీవాడనా మరి. 3

నరసంభట్లమాట-వోరి వోభళభట్టిగా నగరింటి దానధర్మాలల్లా తవావ్యర్థం మమావ్యర్థం అంచున్న యిరుజీవి యెరుంగకుండా అంతా అంటించుకొని కాదనిపించుక పోయినవార్ని వినవా వెనకటికి, నీవైనా బుద్ధికలిగివుండరా. ౪ మధ్యస్థం మరొక పురోహితుని మాట-వోయి వుండరోయి యిమబడి అమ బడి యిటువంటిమాటలు నగరబడెనాయనా అందరికి బహుశ్రేయస్సు వచ్చినే! నగర వచ్చిన ఆదాయమల్లా సరిగా పంచుక తీసుకుందామోయి మనలో మనమేనా కొట్లాట! యింతట చాలించరోయి గి.

వా. అసమయంబున ముత్తెదువలు జాత్యనుగుణముగా మాట లాడిగట యెటువలెను.

రంగావొరుల తిమ్మక్కమాట-యేమో ప్రాలుభట్ల యల్లమ్మ నగరింటి పెండ్లి నాడయినా వొకవక్కబ్రద్ద వేసుకొని నమలరా దవవో ౧.

యల్లమ్మమాట-అవునవే రంగావొరులతిమ్మక్క, నాకు వక్కబ్రద్దా వొకటి కొడవా చాలుచాలు నిన్నమావారు మక్కరారం సంతలో పిండికూరకం చున్న గానుగబిండి దెచ్చిరి పెండ్లిపందిట్లో నోరు మెదలించవలెనంచున్న యింత దెచ్చక తించునా నింతే ౨.

తిమ్మక్కమాట-ఓ పొరుగింటి తిమ్మావధానిపెండ్లాం వీరమ్మ పాటలు బాడు చున్నది. అంటుకొని నీవున్న పాద్రాదవవో 3.

యల్లమ్మమాట-యిదేందో నీవు నాగవసానివై పెద్దతనం చేమక వుండేదాన వున్న కడమవారు పాటలు బాడే వారున్నా ౪.

తిమ్మక్కమాట-వోశమ్మా మాయంటి ఆయన యెందుకో యెవడో యేవే ౯ రస్తుంచున్నారు. నాకు పాటలు బాడటందుకున్న ప్రొద్దువున్న దవే, మాపుట్నింటిలో వుండేప్పుడు కొండవీటి సర్వమచేత వదిలుడుగులు నేర్పు కొంటి పాడుదునో అంటే శిగ్గవుచున్నది, యిక్కడంతా మొగవారే వున్నార. నీవు ధవళమొత్తు నేనుంగూడా పాడేగాని గి.

వా. అనిన విని ధవళంబు పాడిరట యెటువలెను.

ధవళం-జయజయ తంజపురవాసా, జయజయ మంజుళహాస

జయజయ మదనవిలాస, జయజయ మన్నారూపాస : ౧ ।

జయజయ సుజనవిధేయ, జయజయ సమరగాంగేయ

జయజయ దానరాధేయ, జయజయ దక్షిణరాయ || ౨ ||

జయజయ రఘునాథసంభవ, జయజయ విక్రమభార్గవ

జయజయ విజయవైభవ, జయజయ విజయరాఘవ || ౩ ||

వా. తనసంతరంబ శోభనంబులు పాడిరెట్ల యెటువలెను.

శోభనము — చోళాధినాథునకు శుభక్రీడి సనాథునకు

బాలార్క తేజునకు భామానుజోజునకు || ౧ ||

కనకాచలధీరునకు కవిజనమందాసునకు

మనసీజవిలాసునకు మున్నూరుదాసునకు || ౨ ||

భుజవిక్రమసాంద్రునకు భోగ దేవేంద్రునకు

విజయబలోవేంద్రునకు విజయగాఘవేంద్రునకు || ౩ ||

వా. ఇవిధంబున నస్వస్థులయగుట గురుశౌచంబు మొఱయు గురుగుండును, వాచాలకు లైన యాచార్యపురుషులును బ్రహ్మశ్రేష్ఠులైన యాచార్యులును దంత్రవిధానవిపులు లైన ముద్రిప్రవీణులును ముద్రిసంబంధులైన సర్వబంధువులును ననిత్యసామాన్యులైన మన్నితాజయ్యలును అసమాన శూరులైన హసమువారును నత్యామోదంబున ముత్యాలునైన లిజ సవ్వంద్యులైన విద్యజ్ఞులును, జాతురిహిత హేతువాదంబులు నేయ నవనీరుకవనభరులైన కవివరులు హృద్యాననకస్థిరిగి కళావ్యంబులు ప్రసంగింప గాయనిగా యనీజనులు పినులవిందుగా నెంపునోప గురియుంప నటచేటవీరమర్ద వికూషకవండిచూగిధ నైతాళిక్యంబు లందంబుగా నభిసందింప రింగారు సంగీతమేళంబు నేయ దులదుభిధ్వనులచే బ్రతిధ్వనులు మొఱయు నువాసినీజను లాశీర్వదించి యభిరతిచేసి నాంసు లిన్పుసమయంబున హేతులైన పురోహితులు వివాహశేషహోమంబులు శేఖరించునేళ గుర్రమాగత శుభాచారానుకూలంబుగా బాలునకు లిలుగా బాలులు జోలులు వాడిరెట్ల యెటువలెను.

జోజోజో రాజగోపాల, జోజోజో జగదీశుపాల, జోజోజో గురుశిశుపాల
జోజోజో మాపాల || ౧ ||

జోజోజో బాగాసురారి, జోజోజో చాచార్యనెరి, జోజోజో వేదగనానుకారి, జోజోజో శోణసదావిహారి || ౨ ||

జోజోజో గోపికాజారి, జోజోజో నవనీతచోరి, జోజోజో దగదాధారి, జోజోజో సంకుమారి || ౩ ||

జోజోజో రిమణియశీరి, జోజోజో సకృతామావిలోరి, జోజోజో యనుపమలీరి, జోజోజో యదుసంతబారి || ౪ ||

జోజోజో మహితానుభావ, జోజోజో యతులప్రభావ, జోజోజో సత్త్వ
గుణస్వభావ, జోజోజో మన్నారూదేవ ॥ ౫ ॥

వా. తదనంతరంబ మువం బంకురింప నామదనమోహనాకారుండగు మన్నారూ
దాసధీగుండు, ఆనగర దొరలతో విందారగింప గారనంబున నారాజచంద్ర
నుహీంద్రుండు చోళ భూతల నేత యైనజామాతకుఁ దనయనుంగుఁగూఁతునకు
నిస్తులెస్తువాహనాభరిణంబు లరణంబుగా నిచ్చెనట యెటువలెను.

కవివచనము.

సీ. రాజచంద్రవిభుండు రతనాలకడియముల్ కడునించు ముత్తైల కంటసరులు
ఘనమైనచోకట్లు కంఠమాలికయును వెలయెచ్చు చుఱుకుకెంపులతురాయి
పలకవజ్రంబు బాగైనపదకంబు చెలువైన పచ్చలచిలుకతాళి
పగడంపు పిడిచంకి బలవైసజ్రమ నేను గల్గినయట్టి పెద్దకత్తి
ప్రబలు నైరావతము మించు భద్రకరులు, నఖిలలక్షణయతదననాశ్వములును
హేమగిరి నైనఁ దృణముగా నిచ్చునట్టి, యల్లునకునిచ్చే నప్పుడు హర్షమునను.

సీ. వెలలేని తొడివులు వింత లొ కోకలు ఆవికలు పానఁ గ్రంగుమీఱు
రతనాలమంచముల్ రాణించు పఱుపులు చెలువైన యొరగులు తలగడఱును
గాగుమీఱినయట్టి బంగారుబొమ్మలు పంచవన్నె చిలుకపంజరములు
కస్తూరివిణలు గండంపు మ్రాకులు జవ్వజపిల్లులు జాలిపీటఁ
జేలుల దాదుల మఱియుదాసీదనంబు, బరంగఁగా నిచ్చెదనముద్దుపట్టికపుడు
ఘనతీచేఁ బదిలక్షలగ్రామములును, బసపునకు.... నెంతయుఁ బ్రభవమున.
వా. ఆరీతి నారాజచంద్రక్షీతిపతి ప్రతిలేని శతక్రతు శ్రీనివాసతాతయాచార్యు
లవారి సపారధనంబుల బహూకరించి భావంబు చెలంగ విద్యత్సంభావనలు
నేయుసనుయంబున సగ్రసంభావనకు విద్యత్కపులకుఁ బరస్పర సంవాదంబు
నడచెనట యెటువలెను.

మల్లుభట్లమాట - యేమిరా కృష్ణంభట్టిగ, అగ్రస్థానానికి నే యోగ్యుండనై
వుండంగా నాముంకరి యెఱువలె గూర్చుండువురా వజ్రశుంకపు.

కృష్ణంభట్లమాట - అదేమిరా మల్లుభట్టిగ కామదేవుండు వచ్చినప్పుడు “సంఖ్యే
సంఖ్యే శంఖధంగప్రసంగః” అనిపించి సంకులు పెంకులు జేళినవాండను
నేనుండంగా నీకు అగ్రసంభావన నలదా మరి.

పల్లికెరి యల్లంభట్లమాట - అదేమిరా తిప్పాభట్టిగా మరస్తివా నేరెల్లయ్యైన
ధానిని వన్నక్రమములో తప్పబట్టి ప్రాతికృత్యలక్షణం తప్పెనని చెప్ప
గొట్టితిమి. అనునంటి యోగ్యుండు నీదృష్టికి చాలకపోయెనా. యిదిగోరా

అగ్రసంభాసనకు పాత్రము । యిదిగో ముడివేస్తేరా యెనండినైనా యెత్తు
మను చూతాముగాని.

3

తిప్పభట్లమాట - వారి పల్లకిచెరి యల్లంభట్టిగ పెదనాయనవారి సముఖాస
మీమాంసయందు ప్రసంగం వచ్చినప్పుడు అరుణాధికారిణానకు పూర్వపక్ష
సిద్ధాంతాలు యెగుంగలేక పోతివే ప్రపంచమిభ్యాత్వం ఖండించినపుడు
యీనో రెండు బోయరా యిప్పు డేమాయ శబ్దతర్కిమీమాంసాలయందు
ప్రసంగం శేయదామురా నీగుట్టు బయలుశేకేను.

౪

వా. అని సంవాదము చేయునివ్వస్కవిరాజులకుఁ జోకల్లు సరి పెణలుఁ గుంచె
కాళాంజలు డివిణులహరులు మొదలైన బహుమానములు చేసి యథో
చితంబుఁ బ్రధానమంత్రిదళక్రీడల ననువర్తించిన యనంతరంబఁ తనముద్దు
పట్టి కేమని బుద్ధులు దెలుచుచున్నాఁడు.

రాజచంద్రుఁడు చదివే పద్యాలు.

క. అక్కా దగ్గఱ రమ్మని, యక్కునఁ జేర్చుకొని చాల హర్షము మిదిలో
నక్కొనఁగ శిరిసు మూర్కొని, చక్కని తనపట్టిఁజూచి జనకుం డనియో
నీ. ప్రేమతో నినుఁ బిల్చి ప్రియుఁ డొసంగక నీవె వివరించి మున్నుగా వేడకమ్మ
బహుమానముగఁ బిల్చి సతి నీకొసంగినఁ గొంచె మంచును నీవె కొసరికమ్మ
ననరుతో రమణుండు నినుఁ బిల్వఁ బంపిన నేయెడలను జాగు నేయకమ్మ
ప్రాణవల్లభుఁడు ని న్రావింపకయ మున్న బలిమిదగ్గఱఁ బోయి నిలుపునుమ్మ
భర్తలానించె నని హెచ్చి ఎలుకకమ్మ, మగనిమాటలకును మాటుమలయకమ్మ
ప్రాణనాయకు మతమే చేపట్టనమ్మ, విభుఁడు దైవంబటంచు భావింపనమ్మ.
వా. అని యీవిధాన బోధించి ధన్యతరయైన కన్యకాఃపణి నాచార్యశిష్యామణి
చే నొప్పగించెనట యెటువలెను.

ద. బిలాహురి. ఆచార్య నిను నమ్మి యాత్మజ నిచ్చితి,

నీచిన్నపడుచు గో, యేమియుఁ దెలియదు ॥ ౧ ॥

వేమాటునీతోడ విన్నవించెదనయ్య,

ప్రేమతో నేలుమని ప్రియతనయునికీఁ దెలుపు ॥ ౨ ॥

ఏవుమీఱంగ పవతు లిందఱలోన,

నాపట్టిఁ కేపట్టి నడపు మనవయ్య ॥ 3 ॥

బహుతపంబులుసేసి భామనుగంటిని,

మహిమతో నేలు మని మన్నారదాసునకుఁ దెల్పు ॥ ౪ ॥

వా. ఆతరున నాతంజాపురాధినాథునిచేఁ దనకూఁతురి నప్పగించె నట యెటు
వలెను.

ముఖారిరాగము - ఆది - దరువు.

విజయరాఘవేంద్రా నావిన్నచమువినవయ్య, ప్రజలెంచనే జేయుభాగ్యంబుకతన॥
అల్లుండనైతి వీచందలుఁ గొనియాడ, నెల్లరాజులలోన నే ధన్యుండనైతి॥ ౨॥
నునున నేనాఁకిననుండెమేలమునఁ, గనులాక్షి చెల్లుబడిగా నుండు నెపుడు॥ ౩॥
నేర్పునేరములెల్లనీ వైసెరింపుచు, నాగ్నుతో నేలుకోవోయ్యమౌతును॥ ౪॥
వా. అని తేజంబు మీఱ రాజచంద్రుఁడరాజు హెచ్చుగా నచ్యుతవిజయరా
ఘవసార్వభౌముని నుచితంబుగా నుపచరించి యువధూవరుల భావంబు రం
జిల్ల రక్కాబ్దనాయికారాజగోపాలకుల సేవింపఁ జేయించి తంజాపురప్రవేశంబు
చేయింప నాకాంతినుతీవిజయరాఘవేంద్రులు జోడుగూడి సటిందిరఁట
యెటువలెను.

కళ్యాణి-ఆది - ద.

కాంతిమతినిం జోడుగూడి ఘనుండు విజయరాఘవుండు, సంతసంబున సటి
యించి సభవారుపొగడి.
వా. తననంతరింబ ముదం బంకురింప నెంతయు సంతసంబునఁ గాంతిమతి తన
చాతుర్యంబు పొదలఁ బరకేళిక వినుపించెనట యెటువలెను.

ఘంజారివము - విజయభూషణము.

నలపునిలువలేరా చెలువమన్నారదాసధీర, అలరువిల్లునిబారి సైరింప॥౧॥పల్లవి.
ఏలుకోరా మ్రొక్కేరా, చాలదయదాసరా, సామి విజయరాఘవ॥ ౨॥
దక్కితి నిపుడు నీకుఁ దమి దాఁపనేలరా, పుక్కిటి విడమిచ్చి బుజ్జగింపుచు
నన్ను, అక్కునఁ గదియించి యాదరింపుచుఁ బ్రేమఁ బక్కని మన్నరుదాస
.....నీవేళ॥ ౩॥ ఏలుకోరా.

కవివచనము.

నీ. భాసిల్లు రాజగోపాలవిలాసంబునందు నువర్ణసింహాసనమున
నాకాంతిమతి మొదలైన ప్రియాంగనల్ గోరి యివ్వంకలఁ గొలుపునేయఁ
బాలుపొందఁ గొలుపుండి పుష్పలు పౌత్రులు తామంతంపరై దండఁదనర
నలశ్రీనివాసతాతాచార్యవర్యుండు సరిసప్రసంగముల్ సార సేయ
నకలతారానృతుం డైనచంద్రుఁ డనఁగ, విశదవిజక్తీచంద్రికల్ దిశల వెలయ
విజయరాఘవమేదినివిభవరుండు, చెలఁగుచున్నాఁడు శోభనశ్రీలు వెలయ.

భరతవాక్యము.

అని యివ్వధంబున రాజగోపాలకరుణాకటాక్షవీక్షగానుక్షప్రసర్థమాన
సారసారస్వతధురీణయు విదిత్రతరపత్రికాశతలిఖత వాచికార్థానగాహనప్రసి
ణయుఁ దత్ప్రతిపత్రికాశతస్వహస్తలేఖనప్రశస్తకీర్తియు శృంగారరసతరంగితపద

కనిశ్చమహనీయమతిస్సూర్తియు, సతులితాప్తభాషాకవితాసర్వంకష మనీషా
విశేషశారదయును రాజనీతివిద్యావిశారదయును విజయరాఘవమహీపాల విర
చిత కనకాభిషేకయు విద్వత్కవిజనస్తననీయవివేకయు మన్నాగుదాసవిలాసోపా
పరిణయమహాప్రబంధనిబంధనకృతలక్షణయు, మహనీయరామాయణభాగవత
భారతకథాసంగ్రహాణిచక్షణయు, పసపులేటి వేంకటాద్రిబహుజన్మతపఃఫలం
బును మంగమాంబాగర్భశ్శక్తియుకాఫలంబును గంగద్గుణకదంబయు సగురంగా
జమ్మ రిచియించిన మన్నాగుదాసవిలాసంబును మహానాటకరాజంబునకుఁ గథా
నాయకుండును, దసప్రాణనాయకుండు వైన యచ్యుతవిజయరాఘవనాయకు
హేమాబ్జనాయికారాజగోపాల! - - - సమృద్ధియు నైశ్వర్యాభివృద్ధియు సర్వ
శాస్త్రవసిష్టత్తియు సకలసామ్రాజ్యప్రాప్తియుఁ గలుగ లాలించిపాలింపు.

సంపూర్ణము.

పరిషత్కార్యాలయమున వెలకుదొరకు గ్రంథములు

1	విప్రనారాయణచరిత్రము-చవలువాడ మల్లయకవి రు	0	8	0
2	కవిజ్ఞానశ్రయము-నేతులవాడ భీమకవి	0	10	0
3	చంద్రనారాయణము-ఋగ్వేదికవి వేంకటాచలవతికవి	1	0	0
4	నీతిసీసపద్యశతకము-తాళ్లపాక పెదతిరుమలాధ్యక్షుడు	0	2	0
5	జ్యోతిశ్శాస్త్రసారము-శ్రీమాన్ కపిస్థలం కృష్ణమాచార్యులుగారు బి ఏ. యల్. టి	0	8	0
6	జ్ఞానప్రసానాంబికాశతకము-శిష్టు సర్వశాస్త్రికవి.....	0	2	0
7	సర్వేశ్వరశతకము-యథావాక్కుల అన్నమయ్యగారు	0	8	0
8	యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శిలాశాసనము-జ. రామయ్య వంతులు గారు, బి ఏ, బి. ఎల్.	0	8	0
9	కావ్యాలంకారచూడామణి-విన్నకోట పెద్దయకవి	0	8	0
10	చంద్రభానుచరిత్రము-తెలిగొప్పల మల్లనకవి	1	0	0
11	అకారాధ్యముద్రిత గ్రంథసూచిక	0	8	0
12	ప్రాకృతభాషాత్పత్తి-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	0	12	0
13	శివత్వస్వసారము-మల్లికార్జున పండితారాధ్యులు	0	12	0
14	Defence of Literary Telugu జయంతి రామయ్య పంతులుగారు బి ఏ, బి. ఎల్.	0	8	0
15	శివశాస్త్రిమాహాత్మ్యము-శ్రీనాథమహాకవి	0	12	0
16	అప్యభాషావిభాగము-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	0	8	0
17	ఆంధ్రసాహిత్యచరిత్రపత్రికకు చందా సం॥ కు	3	0	0
18	Drawidian Lexicography	0	4	0
19	ప్రాచ్యరంగములు-క్రొత్తపల్లి మార్యరావు	0	8	0
20	నారసింహపురాణము ఉత్తరభాగము.హరిభట్టు.....	1	0	0
21	మన్నాచుదాస విలాసనాటకము-రంగాజమ్మ.	0	8	0

